

KOMPONENT 6: Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch

1. Popis komponentu

1.1 Oblasť politiky

Vzdelávanie - Materské školy, základné školy, stredné školy, vysoké školy

1.2 Cieľ

Hlavným cieľom komponentu je znížiť podiel žiakov, ktorí nedosahujú ani základnú úroveň zručností, znížiť socioekonomický vplyv na vzdelávacie výsledky žiakov a podporiť rovnosť príležitostí vo vzdelávaní. Medzi ďalšie ciele patrí zvýšenie podielu detí v predškolskom veku, ktoré sa zúčastňujú na predprimárnom vzdelávaní, zníženie miery predčasného ukončovania školskej dochádzky so špeciálnym zameraním na zdravotne a sociálne znevýhodnené deti, prispôbenie vzdelávania individuálnym potrebám každého dieťaťa a zníženie miery preraďovania znevýhodnených detí z hlavného vzdelávacieho prúdu do špeciálneho školstva. Komponent reaguje na špecifické odporúčania pre krajiny (CSR v rokoch 2019 a 2020) vyzývajúce na zlepšovanie kvality a inkluzívnosti vzdelávania na všetkých úrovniach a zabezpečenie rovného prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Reformy a investície v tomto komponente sú v súlade s návrhmi Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania, ako aj inými národnými strategickými dokumentmi zameranými na sociálne začleňovanie znevýhodnených skupín a boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Reformy a investície sú taktiež v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb zo zdravotným postihnutím a Charty základných práv EÚ.

1.3 Pracovné miesta a rast

Posilnenie inklúzie sociálne a zdravotne znevýhodnených detí vo vzdelávaní výrazne prispeje k ich úspešnému začleneniu na trh práce a umožní im účinnejšie čeliť očakávanému zníženiu dopytu po nízkokvalifikovaných zamestnancoch. Začleňovanie mladých ľudí vyrastajúcich v marginalizovaných rómskych komunitách (MRK) je dôležitým impulzom pre rast aj v súvislosti s nepriaznivým demografickým vývojom, keďže tieto komunity zaznamenávajú silnejší populačný rast. Rozšírením kapacít materských škôl a zavedením právneho nároku na predprimárne vzdelávanie od troch rokov sa tiež podporia možnosti zamestnania matiek.

1.4 Dvojitá transformácia

K zelenej transformácii prispeje časť investície do nových kapacít materských škôl, ktorá bude určená na rekonštrukciu existujúcich budov, a pri ktorej sa počíta s úsporou primárnej energie na úrovni 30%. Hoci tento komponent nemá priamy vplyv na digitálnu transformáciu, orientácia vzdelávania na individuálne vzdelávacie potreby žiakov v kombinácii s lepšou dostupnosťou digitálnych technológií v školách (komponent 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie*) je predpokladom pre vybavenie všetkých detí, bez ohľadu na sociálne zázemie, zručnosťami potrebnými pre digitálnu ekonomiku.

1.5 Sociálna odolnosť

Dostupnosť inkluzívneho vzdelávacieho systému schopného účinnejšie kompenzovať nerovnosti v štartovacích pozíciách detí vyplývajúce zo zdravotného a sociálneho znevýhodnenia prispeje k zmierňovaniu ekonomických, sociálnych a regionálnych rozdielov v rámci Slovenska. Orientácia vzdelávacieho systému na individuálne potreby detí, žiakov a študentov a podpora pre slabších prostredníctvom programu doučovania zároveň umožní účinnejšie reagovať na veľmi rozdielny vplyv dlhej prestávky v prezenčnej výučbe počas pandémie na rôzne skupiny detí.

1.6 Reformy a investície

1.6.1 Reformy

Reforma 1: Zabezpečenie podmienok na implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania pre deti od 5 rokov a zavedenie právneho nároku na miesto v materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania od 3

rokov. Reforma pozostáva zo zmien príslušných legislatívnych ustanovení, ktoré nastavia normatívne financovanie materských škôl a umožnia rovnocenný prístup k povinnému predprimárnemu vzdelávaniu pre deti vo veku 5 rokov. Reforma tiež zahŕňa investíciu do kapacít materských škôl. Prostredníctvom výzvy sa bude zriaďovateľom materských škôl poskytovať možnosť na čerpanie finančných prostriedkov na dobudovanie chýbajúcich kapacít tak, aby každému dieťaťu od troch rokov veku do nástupu na povinnú školskú dochádzku bolo umožnené zúčastňovať sa na predprimárnom vzdelávaní.

Reforma 2: Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, vrátane systému ich financovania. Opatrenie upraví definíciu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiakov a podporí vytvorenie vertikálneho modelu nárokovateľných podporných opatrení. Uplatňovanie vybraných opatrení bude pilotne testované.

Reforma 3: Reforma systému poradenstva a prevencie a zabezpečenie systematického zberu dát v oblasti podpory duševného zdravia detí, žiakov a študentov. Opatrenie predstavuje komplexnú reformu systému poradenstva a prevencie, ktorou bude zabezpečená dostupnosť, prístupnosť a kvalita odbornej starostlivosti pre dieťa/žiaka/študenta a jeho rodinu v súlade s najnovšími vedeckými a odbornými poznatkami implementovanými v praxi. Na reformu systému bude naviazaná aj reforma jeho financovania.

Reforma 4: Implementácia nástrojov na prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky a úprava F-odborov. Reforma pozostáva zo zmien príslušných legislatívnych ustanovení zameraných na rozšírenie možnosti dosiahnutia vyššieho stupňa vzdelania pre mladých ľudí bez ukončeného základného vzdelania a optimalizáciu F-odborov v nadväznosti na potreby trhu práce. Reforma zahŕňa vytvorenie systému včasného varovania predčasného ukončenia školskej dochádzky a podporu mentoringu a tútoringu pre žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky.

Reforma 5: Podpora desegregácie škôl. Súčasťou reformy je zavedenie definície segregácie do legislatívy, monitoring segregácie, metodická podpora v oblasti desegregácie, pilotné projekty desegregácie a finančná podpora zriaďovateľom škôl na dopravu žiakov z MRK do škôl.

Reforma 6: Kompenzačné opatrenia na zmierňovanie dopadov pandémie vo vzdelávaní pre žiakov základných a stredných škôl. Opatrenie zhrňa program doučovania zameraný na žiakov ohrozených neúspechom v dôsledku obmedzených možností zapojiť sa do vzdelávania počas pandémie, realizáciu kvalitatívneho a kvantitatívneho výskumu a podpora účasti sociálne znevýhodnených žiakov na aktivitách školských klubov detí.

1.6.1 Investície

Investícia 1: Debarierizácia školských budov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému. Pripraví sa Akčný plán debarierizácie, ktorý zadefinuje presnú postupnosť krokov pri odstraňovaní fyzických, informačných a technologických bariér v školskom prostredí. Debarierizácia zo zdrojov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (RRF) bude zameraná na väčšie stredné školy, kým menšie stredné školy, materské a základné školy budú debarierizované zo zdrojov európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Bezbariérovosť budov sa ukotví aj legislatívne, nové školské zariadenia budú budované na základe nových princípov univerzálneho dizajnu ako bezbariérové.

1.7 Odhadované náklady

210 miliónov eur (135,4 mil. eur na rozšírenie kapacít materských škôl – časť reformy č. 1; 27,2 mil. eur na debarierizáciu väčších stredných škôl – investícia č. 1; 6,1 mil. eur na pilotné overenie ranej starostlivosti v prostredí MRK – časť reformy č. 1; 22,5 mil. eur na vypracovanie a implementáciu modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní a pilotné overenie vybraných opatrení – reforma č. 2; 13,0 mil. eur na kompenzačné opatrenia vo vzdelávaní v súvislosti s pandemiou; a 5,7 mil. eur na administratívne náklady spojené s investíciami do kapacít materských škôl a debarierizácie).

2. Hlavné výzvy a ciele

2.1 Hlavné výzvy

Silný vplyv socioekonomického zázemia a zdravotného znevýhodnenia na vzdelávacie výsledky

Slovenský vzdelávaci systém nedostatočne vyrovnáva nerovnosti, ktoré plynú zo sociálneho či zdravotného znevýhodnenia niektorých detí. Dôsledkom je výrazné zaostávanie vo vzdelávacích výsledkoch týchto žiakov za svojimi rovesníkmi, čo zhoršuje ich šance na uplatnenie sa na trhu práce, v spoločenskom a v osobnom živote po ukončení vzdelávania.

- Až 21% rozdielov medzi deťmi vo výsledkoch testovania PISA v matematickej gramotnosti možno vysvetliť sociálno-ekonomickým zázemím žiakov. Priemer krajín Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) je 14%. V čitateľskej gramotnosti vysvetľuje zázemie 18% rozdielov v porovnaní s priemerom OECD na úrovni 12%.
- Miera opakovania ročníka je v prípade žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) niekoľkonásobne vyššia (13% v školskom roku 2018/19) ako u ostatných žiakov (2%). V prípade žiakov so zdravotným znevýhodnením opakuje ročník 4%.
- Pravdepodobnosť predčasného ukončenia školskej dochádzky je viac ako päťnásobná medzi žiakmi so zdravotným znevýhodnením (18%) v porovnaní s ostatnými žiakmi (3%). Medzi žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia je toto riziko skoro dvojnásobne vyššie (11%) v porovnaní s ostatnými žiakmi (6%).
- Veľmi rozdielne možnosti detí plnohodnotne sa zapájať do dištančného vzdelávania počas pandémie vytvára riziko, že vplyv socioekonomického zázemia a zdravotného znevýhodnenia na vzdelávacie výsledky sa bez dostatočných kompenzačných opatrení bude v najbližších rokoch prehĺbovať.

Nízka účasť detí so sociálnym a zdravotným znevýhodnením v predprimárnom vzdelávaní

Rozdiely vo vzdelávaní medzi žiakmi so znevýhodnením a ich rovesníkmi začínajú ešte pred nástupom na povinnú školskú dochádzku.

- Kým v celej populácii detí vo veku 3 až 5 rokov navštevuje materskú školu 81% detí, medzi deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia je zaškolenosť v tejto vekovej skupine iba 41%.
- Zaškolenosť medzi predškólakmi so zdravotným znevýhodnením (67%) takisto výrazne zaostáva za predškólakmi bez znevýhodnenia (88%).
- Celková zaškolenosť detí vo veku od 4 rokov do začatia povinnej školskej dochádzky je pritom najnižšia spomedzi všetkých krajín EÚ (82% v roku 2018 v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 95%).

Medzi hlavné dôvody tohto stavu patrí nedostatok kapacít materských škôl. Existujú tiež viaceré prekážky prístupu k predprimárnemu vzdelávaniu, ako napríklad chýbajúce priestorové úpravy pre deti so zdravotným postihnutím, nedostupnosť materských škôl pre deti a ich zákonných zástupcov žijúcich v MRK, jazykové, kultúrne a finančné bariéry. Práve predprimárne vzdelávanie pritom patrí k významným faktorom pozitívne vplyvajúcim na neskoršie vzdelávacie výsledky žiakov.

Slabá individualizácia vzdelávania s ohľadom na rozmanitosť potrieb detí a žiakov

Vzdelávanie na Slovensku je šité na mieru „štandardného“ žiaka a nedokáže dostatočne reagovať na rozmanitosť potrieb detí. Podpora znevýhodnených žiakov má viacero nedostatkov, ktoré ju robia málo účinnou:

- Pre materské školy v súčasnosti nie sú dostupné viaceré nástroje podpory, určené pre deti so zdravotným a so sociálnym znevýhodnením (napr. možnosť uchádzať sa o pridelenie pedagogického asistenta).
- Podpora žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základných školách je nedostatočne diferencovaná a flexibilná a nie vždy odráža reálne potreby konkrétneho žiaka v konkrétnej škole a v konkrétnom čase.
- Navýšené financie, ktoré do systému prichádzajú za účelom podpory žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, nie sú účelovo viazané, v dôsledku čoho môže dochádzať k vysokej variabilite poskytovanej podpory medzi školami.
- Individualizáciu vzdelávania obmedzuje nedostatok podporného personálu, odborných zamestnancov, pomocných vychovávateľov, pedagogických asistentov či iných profesií v školách na všetkých stupňoch.

Priestorové vyčleňovanie žiakov so znevýhodnením

Dôsledkom nedostatočnej individualizácie vzdelávania je okrem iného aj pretrvávajúca vysoká miera oddeleného vzdelávania znevýhodnených žiakov v špeciálnom vzdelávacom prúde alebo v oddelených triedach v rámci bežného vzdelávacieho prúdu.

- Na Slovensku sa v špeciálnom vzdelávacom prúde pre žiakov so zdravotným znevýhodnením vzdeláva nadmerný podiel žiakov v porovnaní s inými krajinami (takmer 6% v porovnaní s necelými 2% vo vybraných krajinách EÚ v školskom roku 2014/15).
- Až 88% žiakov v špeciálnom vzdelávacom prúde má diagnostikované mentálne postihnutie. Výskyt diagnostikovaného ľahkého mentálneho postihnutia je pritom skoro päťnásobne vyšší medzi žiakmi z prostredia MRK (19%) v porovnaní s celkovou populáciou žiakov základných škôl (4%). To naznačuje nedostatky v diagnostických postupoch a nedostatočné zohľadňovanie kultúrnych a jazykových bariér. Žiaci s mentálnym postihnutím nemajú možnosť získať úroveň vzdelania potrebnú na pokračovanie vo vzdelávaní na strednej škole.
- Pretrvávajúcim problémom je aj segregácia rómskych žiakov v rámci bežného prúdu vzdelávania. Títo žiaci sú často priestorovo vyčleňovaní do samostatných škôl, školských budov či tried.¹

F odbory ako "slepá ulička" vo vzdelávaní

Miera predčasného ukončovania školskej dochádzky na Slovensku sa za posledných 9 rokov zvyšuje (4,9% v roku 2009, 8,3% v roku 2019). Žiaci predčasne končiaci povinnú školskú dochádzku majú oveľa väčšie riziko nezamestnanosti. Na Slovensku absentuje monitoring žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky, vrátane potrebnej podpory na prevenciu predčasného ukončovania vzdelávania. Možnosti vzdelávania mladých ľudí bez ukončenia základnej školy sú obmedzené. Môžu pokračovať v štúdiu len v tzv. F-odboroch, po absolvovaní ktorých získavajú aktuálne len nižšie stredné odborné vzdelanie a nemôžu pokračovať v ďalšom vzdelávaní.

2.2 Hlavné ciele

Inkluzívny vzdelávací systém orientovaný na individuálne potreby každého dieťaťa, ktorý je schopný kompenzovať nerovnosti v štartovacích pozíciách vyplývajúcich zo zdravotného a sociálneho znevýhodnenia, prispeje k zmierneniu ekonomických, sociálnych a regionálnych rozdielov v rámci Slovenska. Dôraz na inklúziu detí vyrastajúcich v generáčnej chudobe zároveň posilní ekonomickú a sociálnu odolnosť v súvislosti s nepriaznivým demografickým vývojom. Populačný rast je totiž výrazne silnejší práve v komunitách, ktoré sú vylučované vo vzdelávaní a na trhu práce, čo iba prehľbuje problém nedostatočnej pracovnej sily v budúcnosti.

Orientácia vzdelávacieho systému na individuálne potreby detí a žiakov a dostupná podpora pre žiakov ohrozených neúspechom v dôsledku obmedzených možností zapojiť sa do dištančného vzdelávania, je zároveň nástrojom zmiernenia sociálneho a ekonomického vplyvu pandémie COVID-19 na vzdelávanie. Obdobie opakovaného prerušenia prezenčnej výučby v školách má zvýšený negatívny dopad práve na žiakov so znevýhodnením (zdravotným či sociálnym), v dôsledku čoho sa očakáva prehĺbenie už existujúcich rozdielov vo vedomostiach a spôsobilostiach žiakov ako aj väčšia potreba individualizovaného prístupu v nasledujúcich rokoch.

Komponent reaguje na špecifické odporúčania pre krajiny (CSR v rokoch 2019 a 2020) vyzývajúce na zlepšovanie kvality a inkluzivnosti vzdelávania na všetkých úrovniach a zabezpečenie rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Reformy a investície v tomto komponente zároveň prispievajú k plneniu hlavných iniciatív členských štátov EÚ (flagship initiatives), napríklad k iniciatíve „rekvalifikujme a zlepšujme zručnosti“ („reskill and upskill“). Pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je prístup k predprimárnemu vzdelávaniu ako aj inkluzívnemu a individualizovanému vzdelávaniu na všetkých stupňoch kľúčovým predpokladom pre získanie akýchkoľvek základných zručností, vrátane digitálnej gramotnosti.

2.3 Kontext v národnej stratégii

Navrhované reformy a investície odzrkadľujú ciele Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania (2018-2027). Konkrétny cieľ pre regionálne školstvo „kvalitná výchova a vzdelávanie“ má za úlohu zabezpečiť výučbu smerujúcu k

¹ Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením (príloha 11): <https://www.mfsr.sk/files/archiv/65/ReviziavydavkovnaohrozeneskupinyZSverziaFINAL3.pdf>

efektívnej a cielenej prevencii prejavov rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu, extrémizmu a ostatných foriem intolerancie, s ktorou sa znevýhodnené deti často stretávajú, zatiaľ čo cieľom „školsťva dostupného pre všetkých“ je postupné odstraňovanie bariér vo vzdelávaní a dodatočná podpora pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Rovnako aj programové vyhlásenie vlády v časti „vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve“ deklaruje snahu o zabezpečenie širokej dostupnosti ranej starostlivosti a predprimárneho vzdelávania podľa potrieb detí, rodičov a komunít, v ktorých žijú. Vláda sa zaviazala budovať dodatočné kapacity materských škôl s cieľom postupného zavádzania nárokovateľnosti miesta v materskej škole a vytvoriť predpoklady na zjednodušenie ich zriaďovania. V časti „rovnosť príležitostí vo vzdelávaní“ programové vyhlásenie vlády deklaruje zvyšovanie zaškolenosti znevýhodnených detí v materských školách, podporu desegregácie vo vzdelávaní, zabezpečenie nárokovateľných podporných služieb a opatrení pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a tiež individualizovaný prístup vo vzdelávaní pre všetky deti, žiakov a študentov. Vláda zároveň sľubuje brať osobitný zreteľ na žiakov s odlišným materinským jazykom od vyučovacieho jazyka v škole.

Komponent je v súlade s Národným programom rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021-2030 (časť 6.1 Vzdelávanie),² ktorého strategickým cieľom je zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím právo na vzdelanie bez diskriminácie a umožniť osobám so zdravotným postihnutím získavať zručnosti v oblasti bežného života a sociálne zručnosti za využitia podporných organizácií a špecializovaného poradenstva.

Komponent je taktiež v súlade so Stratégiou rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (prioritná oblasť vzdelávanie).³ Globálnym cieľom tejto stratégie je zabezpečiť rovný prístup Rómov ku kvalitnému vzdelávaniu v hlavnom vzdelávacom prúde od narodenia po uplatnenie na trhu práce, s dôrazom na uplatňovanie desegregačných a inkluzívnych opatrení v edukačnom procese vo všetkých stupňoch vzdelávania. Čiastkovým cieľom je zabezpečenie dostatku kapacít materských a základných škôl s prítomnosťou detí a žiakov z MRK elimináciou dvojmenných prevádzok škôl či poskytnutím miest v materských školách pre úplné zaškolenie 5-6 ročných detí a zvýšenie zaškolenosti 3-4 ročných detí. Stratégia má za cieľ dosiahnuť zvýšenie inkluzívnosti škôl prostredníctvom systémovej a metodologickej podpory individualizácie edukačného procesu či zlepšenie školských výsledkov detí a žiakov z MRK od obdobia ranej starostlivosti až po uplatnenie na trhu práce, okrem iného aj úpravou a reguláciou F-odborov.

Navrhované reformy sú súčasťou Nultého akčného plánu stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na rok 2021⁴ Spadajú pod oblasti „Desegregácia vzdelávacieho systému“ (podpora desegregácie), „Inklúzia v ranom a predškolskom veku“ (úspešná implementácia povinného predprimárneho vzdelávania, dobudovanie potrebných kapacít, debarierizácia), „Inklúzia žiakov a žiačok v základných a stredných školách“ (definícia a zavedenie podporných opatrení vo vzdelávaní tak, aby boli nárokovateľné a odrážali individuálne potreby detí a žiakov, redefinícia špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb) a „Špeciálno-pedagogická podpora vo vzdelávaní a v poradenstve“ (reforma siete, kompetencií a financovania príslušných organizácií a zariadení).

Komponent v rámci reforiem a investícií preberá niektoré odporúčania a navrhované opatrenia z Revízie výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením (oblasť vzdelávania - kapitoly 5 a 6).⁵

3 Popis investícií a reforiem v tomto komponente

3.1 Reformy

3.1.1 Reforma 1: Zabezpečenie podmienok na implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov a zavedenie právneho nároku na miesto v materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania od 3 rokov

² https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/getmedia/f5d309c8-6eaa-48f9-b590-ef7d776ddfd7/Material_NPRZPOZP_2021-2030.aspx

³ <https://www.opevs.eu/?strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciju-romov-do-roku-2030>

⁴ <https://www.minedu.sk/data/att/17994.pdf>

⁵ <https://www.mfsr.sk/files/archiv/65/ReviziavydavkovnaohrozeneskupinyZSverziaFINAL3.pdf>

Výzvy

Na Slovensku pretrváva nízka miera zaškolenosti detí v materských školách v porovnaní s priemerom krajín EÚ. V roku 2020 je nezaškolených 7 086 detí vo veku 5 rokov, čo predstavuje 12% detí v tejto vekovej skupine. Oproti roku 2019 stúpla miera zaškolenosti 5-ročných detí z 86% na 88%. Vo veku 3 až 5 rokov bolo v roku 2018 zaškolených 78% detí (v porovnaní s priemerom EÚ 91%).⁶ Špecificky nízka je zaškolenosť detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (41%) a detí so zdravotným znevýhodnením (67%).⁷ Účasť detí na programoch predškolského vzdelávania je pritom podľa existujúcich štúdií v pozitívnom vzťahu s neskoršími vzdelávacími výsledkami. Problémy so zaškolenosťou detí v materských školách sú výsledkom nasledovných faktorov:

- Chýbajúce kapacity miest v materských školách. Na základe analýzy údajov zo štatistického zisťovania o školách a školských zariadeniach k 15. 9. 2020 a aktualizovanej analýzy Inštitútu vzdelávacej politiky (2019)⁸ bol celkový počet nezaškolených 5-ročných detí 7 086. Ak zohľadníme aktuálne voľné kapacity v materských školách, zostalo by 3 578 až 5 093 5-ročných detí bez miesta v materskej škole v obci pobytu. Pokiaľ zohľadníme aktuálne voľné kapacity, zazmluvnené kapacity z EŠIF-ov, indikatívny zámer vyhlásiť výzvu s cieľom zvýšenia hrubej zaškolenosti detí materských škôl (budovanie kapacít)⁹ vo výške 15 mil. eur a taktiež ďalšie voľné kapacity, zostalo by 1 796 až 2 772 5-ročných detí bez miesta v materskej škole v obci pobytu. Pre úplné dosiahnutie právneho nároku na miesto v materskej škole pre všetky deti od 3 rokov veku, kedy prekážkou zaškolenosti nie je nedostatok miesta v materskej škole, bude potrebné dobudovať ďalších 7 625 - 12 809 miest pre deti v materských školách.
- Prekážky vo využívaní zdrojov EŠIF na budovanie kapacít materských škôl. Čerpanie z EŠIF-ov zo sebou prinieslo niekoľko výziev. Priemerná dĺžka vyhodnocovania žiadostí EŠIF bola extrémne dlhá – 281 dní IROP, 100 dní OP LZ.¹⁰ Tento počet dní pritom nezahŕňa čas venovaný písaniu samotnej žiadosti o nenávratný finančný príspevok a s tým súvisiacim zabezpečením potrebných podkladov. Nezahŕňa tiež čas potrebný na zabezpečenie a uskutočnenie verejného obstarávania. Spoluúčasť, akokoľvek nízka, a administratívna náročnosť, predstavuje pre obce s obmedzenými zdrojmi výraznú bariéru.¹¹ Na základe týchto skúseností by mal byť budúci systém prerozdelenia prostriedkov na účely budovania kapacít jednoduchší na administráciu žiadostí a bez spolufinancovania alebo so spolufinancovaním s možnosťou dostupnej pôžičky.
- Nízka miera flexibility štátnej siete škôl a školských zariadení, v ktorej chýba evidencia, registrácia, podpora a kontrola poskytovateľov variabilných programov predprimárneho vzdelávania, medzi ktoré patria napríklad detské skupiny, komunitné a firemné škôlky, lesné kluby a ďalšie. Deti navštevujúce tieto programy nie sú aktuálne evidované medzi zaškolenými deťmi.
- Podporné opatrenia v podobe asistentov učiteľa, odborných zamestnancov a iných členov podporných tímov nie sú nárokovateľné a možnosti uchádzania sa o zdroje na financovanie ich mzdových výdavkov sú v prípade materských škôl veľmi obmedzené, čo následne negatívne vplyva na prijímanie detí so sociálnym a zdravotným znevýhodnením do materských škôl.
- Neviazanosť prostriedkov určených na predprimárne vzdelávanie. Materské školy sú financované z podielových daní prostredníctvom originálnych kompetencií miest a obcí. Tieto prostriedky však nie sú účelovo viazané. Zároveň sú náchylné na zmeny v ekonomickom cykle, čo ukazuje aj pandémia COVID-19. Vo výsledku tak dochádza k variabilite výdavkov na dieťa v predprimárnom vzdelávaní v závislosti od zriaďovateľa ako aj v čase.
- Nedostatočná pripravenosť materských škôl na vzdelávanie detí s rôznorodými potrebami v oblasti materiálo-technického vybavenia, úpravy priestorov (debarierizácia) a pripravenosti učiteľov na prácu s týmito deťmi, vrátane detí z inojazyčného prostredia.
- Bariéry v prostredí MRK vrátane slabšieho povedomia o prínosoch predprimárneho vzdelávania, ako aj horšej pripravenosti detí vyrastajúcich v prostredí generáčnej chudoby na vzdelávanie vo formálnom prostredí.
- Pretrvávajúce finančné bariéry pre rodiny, nachádzajúce sa v riziku chudoby, najmä kvôli neformálnym poplatkom za účasť na vzdelávaní a za mimovzdelávacie aktivity (príspevok do triedneho fondu, poplatky za krúžky), ako aj kvôli nákupu potrebného vybavenia dieťaťa (náhradné oblečenie, obuv, posteľné obliečky). Pre časť rodín je zároveň

⁶ Education at a Glance 2020: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/69096873-en.pdf?expires=1614770238&id=id&accname=guest&checksum=7B600A5DA57E4798356927EBACCA903E>

⁷ <https://www.minedu.sk/data/att/15944.pdf>

⁸ <https://www.minedu.sk/data/att/15248.pdf>

⁹ <https://www.mpsr.sk/download.php?fid=20042>

¹⁰ https://www.vlada.gov.sk/data/files/7916_kam-smeruju-eurofondy-komentar_po-zapracovani-pripomienok-recenzentov_final.pdf

¹¹ https://www.governance.sk/wp-content/uploads/2020/05/Policy_Brief_PPV.pdf

bariérou vzdialenosť do materskej školy, najmä kvôli nedostatočnému dopravnému spojeniu medzi materskými školami a niektorými vylúčenými lokalitami.

Ciele

Hlavným cieľom je zvýšenie miery zapojenia detí od 3 rokov do predprimárneho vzdelávania, vrátane detí so zdravotným znevýhodnením a detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (konkrétne z 88% na 95% v prípade 5 ročných detí a zo 77% na 82% v prípade 3-4 ročných detí). K realizácii tohto cieľa je potrebné zabezpečiť primerané finančné nástroje na podporu predprimárneho vzdelávania detí tak, aby boli naplnené ich rôznorodé vzdelávacie potreby a odstránené prekážky, ktoré bránia ich zaškoleniu. Za týmto účelom je potrebné naplniť nasledovné čiastkové ciele:

- Investície do budovania kapacít materských škôl. Základným predpokladom zvýšenia zaškolenosti detí v predprimárnom vzdelávaní sú dostatočné kapacity (t.j. deťom nebude upieraná možnosť navštevovať materskú školu z dôvodu nedostatku miesta).
- Zavedenie právneho nároku od 3 rokov tak, aby do materskej školy alebo iného zariadenia, poskytujúceho predprimárne vzdelávanie, mohlo byť prijaté každé dieťa od 3 rokov veku, ktorého rodičia o to prejavia záujem.
- Podpora služieb ranej starostlivosti (vrátane ich financovania) v MRK a v prostredí generačnej chudoby, ktoré by prácou s rodinami v domácom prostredí pomáhali prekonávať existujúce bariéry, rozvíjali kognitívne a motorické zručnosti detí, pripravovali ich na vstup do formálneho predprimárneho vzdelávania a robili osvetu o jeho prínosoch medzi rodičmi. Súčasťou nástrojov na podporu zvýšenia účasti detí z rodín v hmotnej núdzi na predprimárnom vzdelávaní bude aj motivovanie rodín pomocou podmienených finančných transferov. Podpora služieb ranej starostlivosti zároveň posilní rovnosť žien a mužov v MRK, a to rozvojom čitateľskej gramotnosti a rodičovských zručností matiek, ktorým sa tým zvýši sebavedomie a odhodlanie uplatniť sa na trhu práce po rodičovskej dovolenke.
- Zmena financovania predprimárneho vzdelávania s účelovým viazaním finančných prostriedkov, ktorá by mala kopírovať súčasný systém normatívneho financovania základných škôl (aj špeciálnych materských škôl, zriadených okresnými úradmi v sídle kraja) prostredníctvom prenesených kompetencií štátu na obce a financovania materských škôl zo štátneho rozpočtu.
- Vytvorenie podmienok pre diverzifikáciu poskytovateľov predprimárneho vzdelávania, vrátane systému registrácie nových poskytovateľov ako aj posilnenie kapacity pre metodickú pomoc a podporu pri zosúladení cieľov a podmienok vzdelávania detí v zariadeniach stojacich mimo siete škôl a školských zariadení.
- Odstránenie finančnej bariéry pri zaškolení 5-ročných detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, pre ktoré bude predprimárne vzdelávanie povinné (zakúpenie potrebného vybavenia) a odstránenie tzv. "neformálnych" poplatkov (napr. nákup učebných pomôcok, hygienických potrieb).
- Zabezpečenie bezplatnej autobusovej dopravy pre deti do kmeňovej materskej školy vrátane doprovodu, zabezpečenie bezplatnej kyvadlovej dopravy medzi školou a domovom pre žiakov a študentov (súčasť reformy č. 5).
- Pilotovanie nových podporných opatrení pre deti so zdravotným a sociálnym znevýhodnením v materských školách formou zavedenia pozícií pomocného vychovávateľa a školskej zdravotnej sestry (súčasť reformy č. 2). Pri výbere a zaškoľovaní osôb, ktoré budú pôsobiť na pozícii pomocného vychovávateľa bude Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) využívať skúsenosti z programu rodičovských asistentov z projektov PRIM I. a PRIM II.
- Vytvorenie doplnkového materiálu k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, ktorý bude obsahovať diferencovanejšie postupy pre špecifické skupiny detí, ktoré nastúpia na povinné predprimárne vzdelávanie v školskom roku 2021/22 (najmä so zameraním sa na deti zo sociálne vylúčených lokalít). Jeho súčasťou bude samostatný kompenzačný program pre deti, ktorých materinský jazyk je odlišný od vyučovacieho jazyka.
- Informačná kampaň so zapojením orgánov územnej samosprávy v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, pôsobiacimi na území s vysokým počtom detí doteraz neprihlásených na predprimárne vzdelávanie.

Implementácia

Dôjde k zmene príslušných ustanovení zákona 597/2003 Z.z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, prehodnotení vzorca v Nariadení vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve

v súčinnosti s MF SR a zmene Nariadenia vlády č. 630/2008 Z. z.. Týmito zmenami sa vytvorí diferencovaný a transparentný systém financovania predprimárneho vzdelávania.

Zmena financovania predprimárneho vzdelávania s účelovým viazaním finančných prostriedkov zabezpečí transparentný a spravodlivejší systém financovania. V súčasnosti sa programy predprimárneho vzdelávania financujú na základe prerozdelenia daní z príjmov fyzických osôb, tzv. podielových daní. Tieto zdroje nie sú účelovo viazané: napriek tomu, že časť príjmov obcí je prerozdelená na základe počtu detí v materských školách, obce nemusia tieto prostriedky použiť na predprimárne vzdelávanie. Údaje o tom, aké mali obce príjmy z podielových daní na základe počtu detí v materských školách a výdavky na jednotlivé materské školy navyše nie sú zverejňované. Keďže celkový balík (daní), z ktorého sa prerozdeľujú prostriedky na programy predprimárneho vzdelávania nie je závislý od počtu detí v materských školách, zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania a právneho nároku (a tým výrazné zvýšenie počtu detí v materských školách) môže negatívne ovplyvniť výšku priemerných výdavkov na dieťa v materskej škole. V systéme normatívneho financovania bude transparentne zverejňovaná suma na vzdelávanie dieťaťa v materskej škole (normatív). Normatív bude vychádzať z reálnych personálnych a prevádzkových nákladov na vzdelávanie detí v materských školách. Zdrojom normatívneho financovania bude štátny rozpočet, prostredníctvom ktorého sa zabezpečí aj odstránenie bariér k predprimárnemu vzdelávaniu, ktorými sú aj tzv. „neformálne poplatky“

Zmena príslušných ustanovení zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov umožní registráciu variabilných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania, ktoré umožnia rovnocenné predprimárne vzdelávanie k tomu, ktoré sa poskytuje v sieti škôl a školských zariadení SR. Títo poskytovatelia budú spĺňať minimálne tieto kritériá:

- Budú mať rozhodnutie o uvedení do prevádzky od príslušného regionálneho úradu verejného zdravotníctva.
- Pri registrácii predložia program povinného predprimárneho vzdelávania, ktorý bude v súlade s cieľmi Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách.
- Preukážu zabezpečenie povinného predprimárneho vzdelávania zamestnancami, spĺňajúcimi kvalifikačné požiadavky.
- Dodržia maximálne počty detí v triede podľa školského zákona.
- Budú rešpektovať minimálny počet hodín poskytovania povinného predprimárneho vzdelávania podľa § 59a ods. 5 školského zákona.

Štátny pedagogický ústav pripraví doplnkový materiál k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, ktorý bude poskytovať diferencovanejšie postupy pre špecifické skupiny detí, ktoré nastúpia na povinné predprimárne vzdelávanie v školskom roku 2021/22. Na povinné predprimárne vzdelávanie nastúpia okrem detí, ktoré už materské školy navštevujú, aj deti zo sociálne vylúčených lokalít a deti, ktoré budú na domácom vzdelávaní. Materiál bude orientovaný na prácu s deťmi, ktoré budú materskú školu navštevovať len jeden rok. Súčasťou materiálu bude kompenzačný program pre deti, ktorých materinský jazyk sa odlišuje od vyučovacieho jazyka materskej školy. Doplnkový materiál k ŠVP bude užívateľsky prístupný ďalším subjektom, ktoré na poli povinného vzdelávania budú pôsobiť.

Deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materských školách budú mať nárok na poskytovanie podporných opatrení vo vzdelávaní, vrátane zabezpečenia prítomnosti pedagogického asistenta či pomocného vychovávateľa (reforma 2).

Vytvorí sa grantová schéma pre mimovládne organizácie a ďalšie subjekty na podporu poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom vo veku 0 až 6 rokov, najmä z prostredia MRK a z prostredia generačnej chudoby. Nastavenie programu bude čerpať z existujúcich skúseností občianskeho združenia Cesta von a hodnotenia projektu Omama, ktoré prebieha za účasti odborníkov z Oxfordskej univerzity. Dôraz bude kladený na zapojenie žien priamo z komunity ovládajúcich jej jazyk a miestne podmienky, ktoré absolvujú kvalitné školenie a mentoring. Pilotný program bude financovaný zo zdrojov RRF v období 2022 až 2026 a jeho súčasťou bude komplexné vyhodnotenie jeho účinnosti na vybratej vzorke detí. Novelou zákona o pomoci v hmotnej núdzi sa nárok na príspevok na nezaopatrené dieťa zároveň rozšíri aj na tie deti v predškolskom veku, ktoré navštevujú programy predprimárneho vzdelávania (aktuálne je nárok naviazaný na povinnú školskú dochádzku). Pôjde teda o formu podmienenej finančnej pomoci, ktorá bude rodiny ohrozené chudobou motivovať k účasti detí na predprimárnom vzdelávaní.

V zákone č. 245/2008 Z.z. sa zavedie univerzálny právny nárok na miesto v materskej škole alebo u iného poskytovateľa predprimárneho vzdelávania pre deti od štyroch rokov veku a následne od dovŕšenia troch rokov veku. V zákone č. 596/2003

Z. z. sa ustanoví povinnosť zabezpečiť dostatok miest v materskej škole alebo u iného poskytovateľa predprimárneho vzdelávania pre všetky deti od dovŕšenia 4 rokov (od 09/2024) a následne od dovŕšenia 3 rokov veku (od 09/2025) pre všetky deti, ktorých zákonní zástupcovia o prijatie dieťaťa požiadajú. Právna úprava bude prijatá v roku 2022, s účinnosťou od 1.1.2024, príp. 1.1.2025. Dôvodom odloženej účinnosti legislatívy je vytvorenie dostatočného časového priestoru pre zriaďovateľov na dobudovanie potrebných kapacít v materských školách alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania.

Koncom roka 2021 sa aktualizujú údaje o naplnenosti kapacít všetkých materských škôl, v ktorých bude reflektované aj spustenie povinného predprimárneho vzdelávania. Na základe analýzy sa spresnia kapacitné požiadavky aj s ohľadom na plán postupného zavádzania právneho nároku od 3 rokov. Súbežne sa zabezpečí metodická podpora pre obce pri spúšťaní výziev a v spolupráci s okresnými úradmi v sídle kraja informovanosť starostov obcí o možnostiach čerpania finančných prostriedkov. Budovanie kapacít materských škôl bude uskutočnené na základe výzvy vybraným obciam a mestám s nedostatočnou kapacitou na čerpanie finančných prostriedkov s cieľom umožniť každému dieťaťu od 3 rokov veku do nástupu na povinnú školskú dochádzku plniť predprimárne vzdelávanie v materskej škole. Budovanie kapacít bude uskutočnené do Q4 2025.

Prioritou budú obce s prítomnosťou MRK. Celková zaškolenosť detí vo veku 3-5 je na Slovensku na úrovni 81%, kým pri deťoch z MRK v tejto vekovej skupine je to iba 32%.¹² Zo súčasných 35 tisíc detí, ktoré nechodia do škôlky je približne 12,6 tisíc z MRK. Jedným z dôvodov je aj nedostatočná ponuka. Až v 43% obcí, ktoré sa nachádzajú v Atlase rómskych komunití¹³ treba dobudovať aspoň 10 miest¹⁴ pre 3-5-ročných detí. Prioritou plánu obnovy bude preto výstavba v obciach s prítomnosťou MRK.

Dôležitým krokom v tomto smere bude implementácia. Plán obnovy preto počíta s vyššou mierou zapojenia Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity (ÚSVRK). Za účelom čo najväčšieho zapojenia týchto obcí do výziev na čerpanie finančných prostriedkov im bude poskytovaná asistencia súborom rôznych služieb prostredníctvom ÚSVRK. Primárnym cieľom asistencie bude vytvoriť podmienky pre komplexnú podporu a rozvoj obcí tak, aby investície do výstavby alebo rekonštrukcie materských škôl boli adekvátne prepojené s podporou ďalších intervencií napr. prostredníctvom zabezpečenia personálnych kapacít (pedagogickí, odborní pracovníci a pod.) a podporou v oblasti zamestnanosti. Pri implementácii investície v týchto obciach bude kladený dôraz aj na uplatnenie sociálneho aspektu vo verejnom obstarávaní ako forma podpory zamestnávania ľudí znevýhodnených na trhu práce kvôli príslušnosti k MRK. ÚSVRK budú vyčlenené finančné prostriedky z RRF (v rámci administratívnych nákladov na investíciu) na zabezpečenie personálnych a administratívnych kapacít.

Pri budovaní kapacít materských škôl sa predpokladá, že 42,4% výdavkov bude použitých na rekonštrukciu existujúcich verejných budov.¹⁵ Časť týchto prostriedkov bude možné využiť pomocou finančných nástrojov, podľa záujmu zo strany potenciálnych prijímateľov.¹⁶ Finančné nástroje budú aplikované cez Slovak Investment Holding, a.s. formou garantovaných energetických služieb. Pri investíciách do výstavby, alebo rekonštrukcie verejných budov sa zabezpečí, aby prípravná časť (napr. špecifikácie tendrov) ako aj implementácia zakomponovali opatrenia, vyplývajúce z požiadavky zabezpečenia súladu so zásadou „výrazne nenarušiť“. Týka sa to napríklad požiadaviek, ktoré musia byť splnené pri výmene vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov na plynové kondenzačné kotly, ako aj opatrení spojených s cieľom obehového hospodárstva pri prevencii vzniku a recyklácii stavebného odpadu.

Alokované zdroje z RRF pokrývajú všetky odhadované potreby kapacít materských škôl. Existujúce a plánované kapacity by mali pokryť 92% až 94% detí vo vekovej skupine 3 až 5 rokov. Z tohto dôvodu sa nepredpokladá financovanie budovania kapacít zo zdrojov EŠIF v novom programovom období. Zároveň sa nepredpokladá potreba pokračovať v investíciách do budovania nových kapacít materských škôl po roku 2025, kedy sa začne otáčať demografická krivka a počet detí v populácii

¹² Údaj za MRK je za školský rok 2018/19. Zdroj: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením: <https://www.minedu.sk/data/att/15944.pdf>

¹³ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019>

¹⁴ Podľa § 28 ods. 2 Zákona 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa materská škola „zriaďuje spravidla pri počte desať detí“. Zároveň je desať detí minimálna hranica, pri ktorej je vznik materskej školy ekonomicky rentabilný.

¹⁵ Ide o rovnaký podiel výdavkov na rekonštrukcie za účelom vytvorenia nových kapacít ako v prípade OP IZ.

¹⁶ <https://www.mfsr.sk/sk/financne-vztahy-eu/financne-nastroje/>

začne klesať. Pre dosiahnutie zaškolenosti na úrovni vyspelých krajín EÚ sa tak stanú kľúčové najmä opatrenia na podporu dopytu po predprimárnom vzdelávaní.

Štátna pomoc

Uchádzači o finančný príspevok na budovanie kapacít materských škôl sa budú vyberať prostredníctvom otvorených a transparentných postupov a prípadná výhoda sa úplne preniesie na konečných príjemcov, t.j. v prípade priameho financovania regionálnych investícií do rozširovania predškolských kapacít môže verejné financovanie predstavovať štátnu pomoc, ale môže byť vyňaté z notifikácie, ak je poskytnuté v súlade s všeobecným nariadením o skupinových výnimkách (GBER; vzťahuje sa na pomoc, ktorá nepresahuje 20 miliónov EUR na projekt podporujúci rozvoj miest).

V prípade reformy, ktorá upravuje právny rámec pre financovanie a správu školských zariadení nedochádza k prevodu verejných zdrojov, ktorý by mohol viesť k nenáležitej výhode u jedného alebo viacerých príjemcov. Pokiaľ ide o predprimárne vzdelávanie, nejde o žiadnu štátnu pomoc, ak sú inštitúcie predprimárneho vzdelávania súčasťou systému verejného vzdelávania a sú financované hlavne štátom, pretože by to nepredstavovalo hospodársku činnosť, na ktorú sa vzťahujú pravidlá štátnej pomoci. Opatrenia, prostredníctvom ktorých môže byť poskytnutá štátna pomoc alebo minimálna pomoc, budú posúdené z hľadiska pravidiel v oblasti štátnej pomoci. Pomoc v rámci týchto opatrení možno poskytnúť, len ak bude v súlade s osobitnými predpismi pre oblasť štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci. V prípade financovania súkromných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania sú podmienky financovania rovnaké ako pri verejných poskytovateľoch, a teda nejde o zvýhodnenie, ktoré by bolo proti princípom štátnej pomoci.

Adresát

Deti vo veku od 3 do 5 rokov (predškolský vek), deti vo veku 0 až 6 rokov, najmä z prostredia MRK a z prostredia generačnej chudoby.

Časový rozvrh

- Implementácia povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov: do Q3 2021; v rámci toho:
 - Informačná kampaň: priebežne
 - Odstránenie finančných bariér pri zaškolení 5 - ročných detí, pre ktoré bude predprimárne vzdelávanie povinné a ktoré sú zo sociálne znevýhodneného prostredia: do Q3 2022
 - Zavedenie pozície "pomocný vychovávateľ" a "školská zdravotná sestra": do 4Q 2021¹⁷
 - Systém registrácie nových poskytovateľov povinného predprimárneho vzdelávania: do Q4 2021
 - Zabezpečenie povinného predprimárneho vzdelávania 5-ročných detí, ktoré sa neumiestnili v materskej škole, ktorá je v sieti škôl a školských zariadení SR: od Q3 2021
- Výzva vybraným obciam a mestám s nedostatočnou kapacitou pre deti v materskej škole: do Q1/2022
- Schválenie právneho nároku na miesto v materskej škole od 3 rokov: Q4 2022
- Vyhlásenie grantovej schémy na podporu poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom z MRK: Q1/2022
- Rozšírenie nároku na príspevok na nezaopatrené dieťa o deti, ktoré sú v predškolských zariadeniach a na stredných školách, v zákone č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi: Q4 2022
- Zmena financovania materských škôl: Q4 2022
- Posilnenie vzdelávania pre pedagogických a odborných zamestnancov, pôsobiacich v predprimárnom vzdelávaní (komponent 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie*): od Q3 2022
- Vytvorenie doplnkového materiálu k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách: do Q3 2021
- Dobudovanie kapacít materských škôl, potrebných pre zabezpečenie právneho nároku na miesto v materskej škole pre všetky deti od 3 rokov veku: do Q4 2025

3.1.2 Reforma 2: Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, vrátane systému ich financovania

¹⁷ Pilotovanie nových pozícií sa plánuje realizovať už od Q3 2021

Výzvy

Nedostatočná individualizácia vzdelávania, vyčleňovanie žiakov so znevýhodnením do špeciálneho školstva a silný vplyv socioekonomického zázemia na výsledky vo vzdelávaní sú okrem iného aj dôsledkom problematcky nastaveného konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb (ŠVVP). ŠVVP vytvárajú nárok dieťaťa či žiaka na podporu vo vzdelávaní na základe zdravotného znevýhodnenia, nadania alebo sociálne znevýhodneného prostredia. Medzi hlavné problémy patria:

- Nedostatočný ohľad na individuálne vzdelávacie potreby. Princíp kategorizovania detí a žiakov podľa typu znevýhodnenia či nadania nezohľadňuje skutočnosť, že rozdiely v individuálnych potrebách detí a žiakov môžu byť aj v rámci jednej „kategórie“ veľmi výrazné. Príčiny špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb sú navyše pripisované najmä faktorom na strane dieťaťa (jeho znevýhodneniu či nadaniu), prípadne nedostatkom v jeho rodinnom prostredí, čím sa odvracia pozornosť od existujúcich bariér a zodpovednosti na strane škôl a vzdelávacieho systému.
- Financovanie školstva vytvára motiváciu pre nadmerné diagnostikovanie špeciálnych potrieb a zároveň negarantuje cielenie podpory na deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Poskytovanie zvýšeného normatívneho príspevku na žiaka so zdravotným znevýhodnením a nadaním nepriamo podporuje nadmernú diagnostiku.¹⁸ Toto je jedným z dôvodov, prečo podiel žiakov so špeciálnymi potrebami v základných školách je na Slovensku štvrtý najvyšší v Európe a za posledných 10 rokov narástol o viac ako tretinu.¹⁹ Tento problém sa týka najmä tých skupín detí a žiakov, v prípade ktorých školy na realizáciu podporných opatrení nedostávajú dostatočné či dokonca žiadne finančné prostriedky. Príkladom sú deti z prostredia MRK, spomedzi ktorých má takmer každé piate dieťa diagnostikované mentálne postihnutie. Existujú však indície, že diagnózu ľahkého mentálneho postihnutia dostávajú aj deti, ktoré vo vzdelávaní zlyhávajú z iných príčin.²⁰ Nesprávna diagnostika následne môže viesť k neoprávnenému vyčleňovaniu detí a žiakov do špeciálneho školstva, čo vedie k zásadným negatívnym dôsledkom na ich šance uspieť vo vyšších vzdelávacích stupňoch, uplatniť sa na trhu práce a úspešne sa začleniť do spoločnosti. Navýšené financovanie z dôvodu špeciálnych potrieb dieťaťa nie je účelovo viazané na zabezpečenie podporných opatrení vo vzdelávaní. Neexistuje teda možnosť spätnej kontroly, či sú zdroje reálne využívané na financovanie podpory pre konkrétnych žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Absentujúca podpora pre deti s rómskym materinským jazykom, obmedzujúca prístup žiakov k obsahu vzdelávania vo všetkých vzdelávacích oblastiach. V medzinárodnom meraní čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti PISA 2009²¹ dosiahli rómsky hovoriaci žiaci vo všetkých troch oblastiach v priemere až o 150 bodov menej oproti priemerným výsledkom žiakov hovoriacich slovensky, čo zodpovedá štyrom ročníkom vzdelávania. Napriek tomuto problému neexistujú ani žiadne diagnostické nástroje, ktoré by spoľahlivo merali úroveň jazykových kompetencií u žiakov, pre ktorých vyučovací jazyk školy nie je materinským jazykom, ani následné nástroje na ich podporu vo vzdelávaní, zamerané na prekonávanie jazykovej bariéry.
- Nedostatočné organizačné, finančné, personálne a priestorové podmienky na vzdelávanie detí s rozmanitými potrebami. Mnohým školám chýbajú pedagogickí asistenti a tiež odborní zamestnanci (školskí špeciálni pedagógovia, školskí psychológovia a ďalší odborníci). Zároveň takmer vôbec nie sú pokryté služby zdravotnej a osobnej asistencie pre deti so zdravotným znevýhodnením. Okrem ľudí však chýbajú aj kvalitne spracované štandardy ich práce, ako aj model, ako by mali na školách pracovať a spolupracovať s učiteľmi. Neefektívne nastavená náplň práce zvyšuje požiadavky na ich počet v systéme.²² Nedostatočné podmienky a vzdelávanie detí s rozmanitými potrebami vedú v prípade časti detí so zdravotným znevýhodnením k ich vylúčeniu do špeciálneho vzdelávacieho prúdu alebo k úplnému vylúčeniu zo vzdelávania v školách a ich nútenému individuálnemu vzdelávaniu v domácom prostredí. Opatrenia spojené s pandémiou COVID-19, hlavne prerušenie prezenčnej výučby v školách, môžu prehĺbiť existujúce rozdiely vo vzdelávacích výsledkoch týchto detí, spôsobené najmä

¹⁸ MEIJER, Cor J. W. a Amanda WATKINS, 2019. Financing special needs and inclusive education – from Salamanca to the present. International Journal of Inclusive Education [online]. 23(7–8), 705–721. Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1623330>

¹⁹ HAPALOVÁ, M. 2020. Nadmerné zastúpenie detí v systéme špeciálneho školstva. To dá rozum. Dostupné z: <https://analiza.todarozum.sk/docs/320406001mj1a/>

²⁰ HAPALOVÁ, M. 2020. Problematiké aspekty diagnózy ľahkého mentálneho postihnutia. To dá rozum. Dostupné na: <https://analiza.todarozum.sk/docs/19082218430002ker0/>

²¹ BRÜGGEMANN, Christian a Simone BLOEM, 2013. The potential of international student assessment to measure educational outcomes of Roma students. Sociológia. 45(6), 1–23.

²² HAPALOVÁ, M. 2020. Nedostatok pedagogických asistentov v školách zhoršuje neefektívne nastavená náplň práce časti z nich. To dá rozum. Dostupné na: <https://analiza.todarozum.sk/docs/346832001du1a/>

celkovou nedostatočnosťou a neadekvátnosťou podmienok pre vzdelávanie detí a žiakov s rôznymi formami znevýhodnenia a z MRK.

Ciele

Hlavným cieľom je umožniť všetkým deťom a žiakom, aby v maximálnej možnej miere rozvíjali svoj plný vzdelávací potenciál. Za týmto účelom je potrebné prenastaviť celkový systém poskytovania podpory deťom a žiakom s rozmanitými vzdelávacími potrebami a s nadaním cez tieto čiastkové ciele:

- Zmena koncepcie/definície špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb: Aktuálna definícia detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, založená na horizontálnom členení detí a žiakov do kategórií podľa znevýhodnenia, postihnutia či nadania, sa nahradí novou definíciou dieťaťa alebo žiaka zažívajúceho prekážky v prístupe k výchove a vzdelávaniu a pri učení, ktorý na naplnenie svojho vzdelávacieho potenciálu potrebuje poskytnutie a uplatnenie podporných opatrení. Prekážky pri učení a v prístupe k vzdelávaniu pritom budú zohľadňovať faktory na strane dieťaťa a žiaka (príp. rodinného prostredia), faktory na strane školy (napríklad existencia fyzických bariér v budove školy), ako aj ich možný dočasný charakter.
- Nastavenie vertikálneho modelu nárokovateľných podporných opatrení vrátane systému financovania: Na definíciu detí a žiakov zažívajúcich prekážky v prístupe k výchove a vzdelávaniu bude nadväzovať nový vertikálny model podporných opatrení, založený na posúdení miery podpory, ktorú dieťa alebo žiak potrebuje na rozvinutie svojho vzdelávacieho potenciálu. Katalóg podporných opatrení vo vzdelávaní bude členený na:
 - všeobecné podporné opatrenia – uplatňované plošne na všetkých školách (napr. primárna prevencia, psychologické a kariérne poradenstvo, posilňovanie individualizácie vo vzdelávaní);
 - cielené podporné opatrenia – uplatňované u konkrétnych detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v závislosti od identifikovaných prekážok v prístupe k vzdelávaniu a pri učení (napr. špeciálnopedagogická podpora a intervencie, posilnenie vyučovania niektorých predmetov, zvýšená pedagogická podpora)
 - špecifické podporné opatrenia – uplatňované pri deťoch a žiakoch so závažnejšími formami znevýhodnenia či postihnutia (napr. zásadné prispôsobenie kurikula a intervencie od špecialistov; využívanie komunikačných systémov pre nepočujúcich, Braillovo písmo, podporných alebo náhradných komunikačných systémov a pod.)
 - Podporné opatrenia budú zabezpečovať pedagogickí a odborní zamestnanci školy, prípadne budú realizované v spolupráci s externými odborníkmi zo špeciálnych škôl alebo poradenských zariadení. Nárok na uplatnenie konkrétnych typov podporných opatrení bude vychádzať z diagnostického posúdenia realizovaného pedagogickými alebo odbornými zamestnancami školy alebo školskými zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie. Financovanie podporných opatrení je plánované zabezpečiť zo zdrojov EŠIF počas programového obdobia 2021-27.
- Vypracovanie katalógu podporných opatrení pre deti a žiakov, pre ktorých nie je vyučovací jazyk školy materinským jazykom.²³ Za týmto účelom budú vypracované diagnostické, didaktické a metodické materiály pre pedagogických a odborných zamestnancov, zamerané na výučbu vyučovacieho jazyka ako druhého či ďalšieho jazyka, zabezpečený systematický zber dát o materinskom jazyku detí a žiakov, a v neposlednom rade zabezpečená informovanosť o všetkých dostupných podporných opatreniach cez novo vytvorený metodický portál.
- Podpora a vzdelávanie učiteľov v oblasti výučby vyučovacieho jazyka na škole ako druhého jazyka. Učiteľom budú sprostredkované diagnostické nástroje, didaktické a metodické materiály cez programy ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov so zapojením aktérov z rôznych sektorov (vysokých škôl, mimovládnych organizácií a pod.). Zároveň budú v spolupráci s vysokými školami pilotované zmeny v príprave učiteľov slovenského jazyka so zameraním na túto oblasť. V prípade škôl s vyučovacím jazykom maďarským sa táto podpora bude týkať výučby slovenského jazyka ako druhého jazyka.
- Zavádzanie nového modelu podporných opatrení pre všetky deti a všetkých žiakov budú sprevádzať viaceré nástroje priamej podpory, určené školám – metodické usmernenia, webová stránka, vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v školách a v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.

Implementácia

²³ Katalóg sa nebude vzťahovať na tých žiakov z maďarskej národnostnej menšiny a ďalších národnostných menšín, ktorí majú možnosť sa vzdelávať v národnostnej škole.

Zmena definície žiakov so ŠVVP (ktorá zahŕňa všetky deti a žiakov zažívajúcich prekážky vo vzdelávaní na dosiahnutie svojho plného potenciálu, vrátane detí a žiakov s nadaním) a vytvorenie vertikálneho modelu nárokovateľných podporných opatrení budú prebiehať paralelne a celý proces bude koordinovať Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) pod gesciou sekcie národnostného a inkluzívneho vzdelávania MŠVVaŠ SR. Nový model a tiež stanovenie špecifických kritérií pre posudzovanie miery podpory vzniknú na základe konzultačného procesu so zapojením partnerov z rôznych sektorov (štátnej správy, teda MŠVVaŠ SR a jeho priamo riadených organizácií, expertov z vysokého školstva a výskumu na oblasť inkluzívneho vzdelávania špeciálnej pedagogiky, zástupcov rôznych mimovládnych združení a profesijných asociácií). Títo aktéri budú súčasťou novo-vytvorených pracovných skupín (minimálne 6), ktoré bude koordinovať ŠPÚ. V tomto procese budú taktiež zohľadnené príklady podobných modelov podporných opatrení zo zahraničia (napr. Česká republika, Portugalsko, Nórsko). Výsledkom celého procesu bude novela zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (spolu so samostatnou vyhláškou) a novela zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení.

Vypracovanie katalógu podporných opatrení pre deti a žiakov, pre ktorých nie je vyučovací jazyk školy materinským jazykom²⁴ bude taktiež zabezpečovať ŠPÚ prostredníctvom pracovnej skupiny s relevantnými aktérmi a expertmi v danej oblasti (experti zo štátnej správy, vysokého školstva, profesijných združení a mimovládnych organizácií). Vzhľadom na absenciu skúseností s nástrojmi na poskytovanie jazykovej podpory bude nadviazaná spolupráca s medzinárodnými expertmi (napr. z ČR, Švédska, Veľkej Británie, Portugalska), ktorých skúsenosti budú využité pri tvorbe podporných nástrojov pre deti, žiakov a pedagogických zamestnancov a pri ich aplikácii do praxe. Užší okruh expertov v danej oblasti, ktorí budú súčasťou zmieňovanej pracovnej skupiny a ktorí budú kontrahovaní Štátnym pedagogickým ústavom, vypracujú didaktické a metodické materiály a nástroje na realizáciu diagnostiky úrovne jazykových schopností detí a žiakov pedagogickými a odbornými zamestnancami škôl. Tie budú zavedené do praxe prostredníctvom cieľového vzdelávania a metodickej podpory. V neposlednom rade a paralelne s procesom vytvárania katalógu podporných opatrení sa vytvorí systém zbierania dát o materinskom jazyku detí a žiakov, ktoré sa budú priebežne vyhodnocovať, aby poskytovali informácie pre samotný proces zavádzania podporných opatrení do praxe.

Vzhľadom na potrebu adekvátneho nastavenia nových typov podpory, ktoré aktuálne vo vzdelávacom systéme absentujú, bude pred plošným zavedením systému podporných opatrení realizované pilotné overovanie a testovanie vybraných opatrení na vzorke škôl. Na úrovni materských škôl sa aj v súvislosti s implementáciou povinného predprimárneho vzdelávania zrealizuje pilotné overovanie pôsobenia pomocných vychovávateľov, ktorí budú zabezpečovať pomocné činnosti pri začleňovaní detí a žiakov so zdravotným a sociálnym znevýhodnením (napr. pomoc pri samoobslužných činnostiach, osobnej hygiene, pri prekonávaní architektonických bariér, pri komunikácii s deťmi a ich zákonnými zástupcami, pri adaptácii detí na školské prostredie). V prípade pomocných vychovávateľov, ktorí budú pôsobiť v materských školách s vysokým zastúpením detí zo sociálne znevýhodneného prostredia s rómskym materinským jazykom, budú požiadavky na uchádzačov nastavené tak, aby boli uprednostnení uchádzači ovládajúci rómsky jazyk a pochádzajúci z miestnej komunity. Nastavenie chýbajúcich podporných služieb pre deti a žiakov chorých alebo zdravotne oslabených sa otestuje prostredníctvom zavedenia pozície školských zdravotných sestier. Ich úlohou bude poskytovanie zdravotnej a ošetrovateľskej starostlivosti, realizácia skríningu s cieľom včasnej identifikácie zdravotných problémov u detí a žiakov, preventívne a poradenské aktivity v oblasti podpory zdravého životného štýlu a prevencie ochorení a ďalšie činnosti. V prípade školských zdravotných sestier bude súčasťou ich pilotného overovania aj určenie optimálnej spádovej oblasti, resp. zdieľania 1 školskej zdravotnej sestry viacerými školami s jedným zriaďovateľom. Výstupy z pilotného overovania budú tvoriť podklad pre nastavenie katalógu podporných opatrení a ich následného financovania.

Zabezpečovanie podpory pri zavádzaní nového modelu podporných opatrení bude koordinovať a zastrešovať ŠPÚ, resp. transformovaná priamoriadená organizácia (komponent 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie*). Podporu implementácie nového modelu budú koordinovať regionálne tímy, zriadené na úrovni krajov, ktorú v súčasnosti pokrývajú 3 regionálne a 6 detašovaných pracovísk Metodicko-pedagogického centra. Regionálne tímy budú v každom regióne pozostávať minimálne z piatich zamestnancov skúsených v oblasti zavádzania inkluzívnych princípov do praxe, ktorí budú priebežne školení a sieťovaní. Regionálne tímy budú poskytovať poradenstvo, konzultácie a mentoring jednotlivým školám v ich regionálnej pôsobnosti, ktoré budú šité na mieru a potreby samotných škôl. Cieľom bude pomoc a podpora pri implementácii nového modelu podporných opatrení na úrovni jednotlivých škôl a ich pri zavádzaní do praxe. Činnosť regionálnych tímov bude prebiehať aj v spolupráci so zariadeniami výchovného prevencie a poradenstva. Regionálne tímy budú taktiež zabezpečovať podporu pedagogickým a odborným zamestnancom a vedeniu škôl cez programy profesijného rozvoja. Obsahom týchto

²⁴ Katalóg sa nebude vzťahovať na žiakov z maďarskej národnostnej menšiny a ďalších národnostných menšín v prípade, ak žiak má možnosť sa vzdelávať v národnostnej škole.

programov bude detailné a praktické zoznámenie sa s novým vertikálnym modelom podporných opatrení a zmeneným mechanizmom financovania. Pri implementácii a príprave praxe na nový systém podporných opatrení vo vzdelávaní sa tiež počíta so zapojením partnerov z rôznych sektorov (mimovládne organizácie, vysoké školy, a ďalší) do poskytovania programov profesijného rozvoja a realizácie vzdelávania. Pri implementácii podporných opatrení budú taktiež systematicky zbierané dáta o ich uplatňovaní za podmienky, že to nebude zásadne prispievať k zvýšenej byrokratizácii školstva. Paralelne budú vytvorené a implementované programy ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, zameriavajúce sa na diagnostiku a výučbu slovenského jazyka ako druhého alebo ďalšieho jazyka. V spolupráci s vysokými školami budú pilotované zmeny v príprave učiteľov slovenského jazyka, aby ich absolventi získali vedomosti a zručnosti v didaktike výučby slovenského jazyka ako druhého, resp. ďalšieho jazyka. Pilotovanie týchto zmien bude podporené samostatným grantovým programom pre vysoké školy.

Uvedené časovo obmedzené opatrenia budú financované zo zdrojov RRF v rámci prípravy reformy a jej zavádzanie do praxe v období rokov 2021 až 2025. Okrem týchto špecifických aktivít zameraných priamo na zavádzanie nového modelu podporných opatrení (cez profesijný rozvoj, poradenstvo, konzultácie a mentoring školám) sú v rámci komponentu 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie* bližšie špecifikované reformy v oblasti prípravy a rozvoja učiteľov na nové obsahy a formy výučby, ktoré zahŕňajú aj aspekty inkluzívneho vzdelávania a diferencovanej výučby žiakov s rôznymi špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Príkladom týchto aktivít je grantový program určený na transformáciu študijných programov pripravujúcich budúcich učiteľov podporujúci inkluzívne vzdelávanie alebo zavedenie nového modelu financovania profesijného rozvoja učiteľov, ktorý bude zahŕňať medzi prioritné témy aj inkluzívne vzdelávanie.

Štátna pomoc

Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní nevedie k prevodu verejných zdrojov, ktorý by mohol viesť k nenáležitej výhode u jedného alebo viacerých príjemcov. Pokiaľ ide o primoriadenú organizáciu MŠVVaŠ SR, ktoré je vykonávateľom reformy, nejde o žiadnu štátnu pomoc, nakoľko je inštitúcia súčasťou systému verejného vzdelávania a je financovaná predovšetkým štátom.

Adresát

Všetky deti a žiaci v predprimárnom, primárnom a sekundárnom vzdelávaní, teda vrátane žiakov so ŠVVP (so zdravotným znevýhodnením, s nadaním a zo sociálne znevýhodneného prostredia).

Časový rozvrh

- Vytvorenie expertných pracovných skupín, ktoré budú špecifikovať jednotlivé typy podporných opatrení vo vzdelávaní v nadväznosti na rôzne druhy špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. Vytvorenie samostatnej expertnej pracovnej skupiny na vypracovanie podporných opatrení pre žiakov, pre ktorých je vyučovací jazyk druhým/cudzím jazykom: do Q2 2021.
- Vypracovanie katalógu podporných opatrení vo vzdelávaní, príprava legislatívneho návrhu novej definície špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb (návrh novely zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní) a sprievodnej vyhlášky, príprava nadväzného návrhu novely Zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, upravenie Nariadenia vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktoré zohľadňuje pri výpočte normatívneho príspevku prostredníctvom koeficientov rôzne špecifiká (napr. deti so ŠVVP): do Q4 2022. Účinnosť noviel oboch pripravovaných zákonov je Q1 2023.
- Pilotovanie vybraných podporných opatrení prostredníctvom zavedenia nových pozícií do konkrétneho segmentu vzdelávacej sústavy (pomocný vychovávateľ – materské školy) alebo do vybranej vzorky škôl (školská zdravotná sestra – materské, základné a stredné školy): Q3 2021 – Q4 2023.
- Vypracovanie a zavedenie systému zberu dát o materinskom jazyku detí a žiakov: do Q4 2021.
- Vytvorenie sprievodných metodických materiálov k vertikálnemu modelu podporných opatrení, didaktických a metodických materiálov k výučbe slovenčiny ako druhého jazyka, vypracovanie nástrojov na realizáciu diagnostiky úrovne jazykových schopností detí a žiakov pedagogickými a odbornými zamestnancami škôl a školských zariadení, vytvorenie a sprevádzkovanie samostatného webového portálu: do Q4 2022.
- Vytvorenie a pôsobenie regionálnych tímov na krajských pobočkách (8+1) transformovanej priamo riadenej organizácie (komponent 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie*), zameraných na podporu zavádzania inkluzívneho

vzdelávania a modelu nárokovateľných podporných opatrení v školách a školských zariadeniach: Q1 2023 - Q4 2025.

- Poskytovanie programov profesijného rozvoja pre pedagogických a odborných zamestnancov a manažment škôl a školských zariadení o vertikálnom modeli nárokovateľných opatrení, diagnostike úrovne jazykových schopností detí a žiakov a podpore pri prekonávaní jazykovej bariéry v prístupe ku vzdelávaniu: Q1 2023 - Q4 2025.
- Zabezpečenie informačnej kampane o inkluzívnom vzdelávaní so zapojením mimovládnych organizácií: Q2 2022 - Q4 2023.
- Pilotovanie zmien v príprave učiteľov slovenského jazyka, podporených grantovým programom pre vysoké školy: Q1 2023 - Q4 2025.

3.1.3 Reforma 3: Reforma systému poradenstva a prevencie a zabezpečenie systematického zberu dát v oblasti podpory duševného zdravia detí, žiakov a študentov

Výzvy

Systém poradenstva a prevencie v aktuálnej podobe nedokáže poskytovať starostlivosť a odborné činnosti v potrebnom rozsahu a kvalite, ktorý by zohľadňoval najmä individuálne potreby klientov (analýza Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, HBSC štúdia 2018). V súčasnosti poskytujú výchovné poradenstvo dva druhy školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie (poradenské zariadenia) s jasne vymedzeným zameraním na rozdielne cieľové skupiny. Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva (ČŠPP) poskytuje komplexnú odbornú činnosť a súbor špeciálnopedagogických intervencií deťom so zdravotným postihnutím vrátane detí so zdravotným postihnutím, či detí a žiakov s nadaním, ktorým bola diagnostikovaná aj vývinová porucha. Ostatným deťom bez zdravotného postihnutia poskytuje komplexnú starostlivosť Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP).

Za najväčšie výzvy možno považovať:

- Chýbajúce štandardy a nedostatočný rozsah poskytovaných odborných činností. Postupy, obsah a nástroje odborných činností na školách a v poradenských zariadeniach nie sú jednoznačne definované. V praxi sa iba ojedinele uplatňuje multidisciplinárny prístup k zabezpečovaniu sanácie potrieb dieťaťa a rovnako nedostatočná je cieľená preventívna práca s rodičom dieťaťa v oblasti zabezpečovania emocionálnych a behaviorálnych potrieb dieťaťa (od práce podporných tímov až po poradenstvo v špecializovaných poradenských zariadeniach).
- Nevhodne poskytovaná odborná činnosť formou diagnostiky u detí z MRK. Testovanie školskej spôsobilosti a zisťovanie mentálnej úrovne detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, z MRK nezohľadňuje ich znalosť slovenského jazyka a kultúru stimulujúceho prostredia. Výber a aplikovanie nevhodných psychodiagnostických metód môže mať negatívny dosah na celkový výsledok diagnostiky a ďalšie vzdelávanie žiakov. Na nedostatky v procese diagnostiky ľahkého mentálneho postihnutia u detí upozornila v minulosti aj Štátna školská inšpekcia.
- Nedostatočné kapacity systému. Poddimenzovaný počet zamestnancov v podporných tímoch v školách ako aj v poradenských zariadeniach a špecializovaných poradenských zariadeniach spôsobuje neskorú intervenciu a sanáciu potrieb dieťaťa, žiaka a rodiny, čo má výrazný dopad na jeho možnosti vzdelávania a uplatnenia sa na trhu práce a v spoločnosti. Nedostupnosť terénnej ranej starostlivosti pre deti žijúce vo vylúčených komunitách, s kultúrnymi špecifikami a/alebo slabým socioekonomickým zázemím a zdravotným postihnutím.
- Absencia dát o duševnom zdraví detí, žiakov, študentov. To vytvára tzv. „slepé miesta“ v štátnych politikách rezortu školstva a ďalších dotknutých rezortov (zdravotníctvo; práca, sociálne veci a rodina; regionálny rozvoj) a spôsobuje nedostatočne včas identifikované prekážky vo výchove, vzdelávaní, v starostlivosti o zdravie a nedostatočné zabezpečenie minimálnej kvality života dieťaťa garantovanej štátom.
- Medzery vo vzdelávaní odborných zamestnancov. Študentom pedagogických a psychologických odborov nie je poskytovaná dostatočná odborná príprava na prax. Existujúci odborní zamestnanci v systéme poradenstva a prevencie majú obmedzený prístup ku kontinuálnemu rozvoju a celoživotnému vzdelávaniu v zmysle najnovších vedeckých poznatkov, nástrojov a ich využívania v praxi.

Ciele

Hlavným cieľom je transformovať činnosť zariadení výchovného poradenstva a prevencie tak, aby bola orientovaná na definovanie potrieb žiakov a individualizovaných prístupov a nie na cieľnú distribúciu žiakov do vzdelávacích prúdov z dôvodu zvýšenej normatívy (bežné školy) či naplnenia potrebných kapacít špeciálnych škôl. Preto by poradenské

zariadenie nemalo byť zriadené ako súčasť školy. Tým sa v praxi zamedzí aj konfliktu záujmov pri prijímaní žiakov so zdravotným znevýhodnením do škôl pre žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Z toho vyplývajúcou prioritou je zabezpečiť dostupnosť, kvalitu a adresnosť odbornej starostlivosti pre deti a žiakov a ich rodiny, v súlade s najnovšími vedeckými a odbornými poznatkami implementovanými v praxi. Odborné činnosti budú poskytované v súlade s vydanými výkonovými a obsahovými štandardmi výchovného poradenstva prostredníctvom piatich stupňov podpory. Tá predstavuje úzku spoluprácu podporných tímov v školách a v školských zariadeniach, vrátane tzv. multidisciplinárneho tímu. Vytvorí sa tak podmienky intenzívnej, včasnej a kvalitnej podpory, pomoci a intervencie pre deti, žiakov, študentov, zákonných zástupcov, zástupcov zariadení a iné súvzťažné subjekty.

Novovytvorené centrá poradenstva a prevencie (CPP) budú k školám bližšie a veľkú časť svojej činnosti v charaktere prevencie budú realizovať priamo na školách. Zariadenia poradenstva a prevencie (CPP a špecializované centrá poradenstva a prevencie) budú poskytovať odborné činnosti bez vymedzenia zamerania na cieľové skupiny podľa zdravotného znevýhodnenia, ako je to v súčasnosti, teda tak, aby dieťaťu nebola zamedzovaná možnosť navštevovať centrum poradenstva a prevencie (CPP) na základe jeho zdravotného znevýhodnenia. Zmena systému si vyžaduje aj ďalšie podporné opatrenia:

- Posilnenie podporných tímov - personálne obsadenie poradenských zariadení je aktuálne nedostatočné. Z dôvodu nedefinovania pracovného úväzku na ustanovený týždenný pracovný čas prispieva k obmedzenému poskytovaniu komplexnej odbornej starostlivosti. Určením požiadavky na počet odborných zamestnancov a zavedením ustanoveného týždenného pracovného času sa zvýši dostupnosť komplexnej odbornej starostlivosti poskytovanej poradenskými zariadeniami.
- Zmena financovania. Aktuálne sú poradenské centrá financované na základe počtu klientov a podľa normatívu na odborné činnosti, čo vytvára tlak na kvantitatívne ukazovatele, bez ohľadu na kvalitu starostlivosti. Zmena financovania bude spočívať v nastavení na základe vykonaných odborných činností.
- Zavedenie jednotného elektronického systému evidencie odborných činností, ktorý bude slúžiť na evidenciu žiakov, výkonov, dokumentácie naprieč všetkými stupňami poradenských úrovní a bude podkladom na nastavenie nového systému financovania. Osobné údaje by sa mali spracúvať v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679(14) alebo (EÚ) 2018/1725(15), podľa toho, ktoré z týchto dvoch nariadení je uplatniteľné. Evidencia výkonov na jednotlivých stupňoch prehľadní poskytovanú odbornosť, umožní prepojenie medzi jednotlivými stupňami podpory a tým urýchli poskytovanie adekvátnej odbornej starostlivosti. Zároveň sa zabezpečí systematický zber dát o duševnom zdraví detí/žiakov, ktorý bude pravidelne publikovaný v Správe o duševnom obraze detí a mládeže.
- Digitalizácia diagnostických nástrojov v systéme poradenstva a prevencie - na základe prijatých výkonových a obsahových štandardov výchovného poradenstva nakúpi Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP) licencie na odporúčané diagnostické nástroje a zabezpečí ich preklad, štandardizáciu na slovenskú populáciu a digitalizáciu.

Implementácia

Reforma systému poradenstva a prevencie bude pripravená pracovnou expertnou skupinou MŠVVaŠ SR zloženou z expertov pokrývajúcich všetky súčasné poradenské zariadenia a odborné tímy na školách. Reforma bude prijatá v roku 2021 s prechodným obdobím 12 mesiacov, účinná od roku 2022. Zmena financovania bude zadefinovaná po prvom zbere dát v Q1 2023. Tvorbu obsahových a výkonových štandardov bude zastrešovať Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, pod ktorým sa vytvorí pracovná skupina pozostávajúca zo 60 odborníkov.

Na základe prijatých štandardov VÚDPaP nakúpi licencie na odporúčané diagnostické nástroje a zabezpečí ich preklad, štandardizáciu na slovenskú populáciu a ich digitalizáciu. Implementácia jednotného elektronického systému evidencie odborných činností zabezpečí prehľad výkonov v systéme poradenských zariadení ako aj ich financovanie a zabezpečí zber reprezentatívnych dát, na základe ktorých pripraví a aktualizuje Správu o duševnom obraze detí a mládeže.

Súčasťou reformy bude nadrezortný prístup k zabezpečeniu dostupnosti starostlivosti o duševné zdravie naprieč rezortmi (Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvo spravodlivosti SR).

Štátna pomoc

Pri reforme systému poradenstva a prevencie navrhované opatrenie zapojí do procesu verejný, súkromný aj mimovládny sektor. Poskytnuté materiálne-technické vybavenie a prístup k novovytvorenej digitálnej platforme budú sprístupnené aktérom podľa pravidiel verejného obstarávania a riadneho finančného hospodárenia. To zabezpečí, že štát bude platiť trhové ceny za obstarané tovary a služby, a teda nebude poskytnutá žiadna štátna pomoc. Navrhovaná zmena modelu financovania poradenských služieb bude nediskriminačná pre všetkých zapojených poskytovateľov v súlade s princípmi štátnej pomoci.

Adresát

Deti, žiaci, študenti (0-30 rokov) a ich rodičia/zákonní zástupcovia; pedagogickí a odborní zamestnanci v systéme poradenstva a prevencie; školy a učitelia; školské poradenské zariadenia zaradené v systéme poradenstva a prevencie.

Časový rozvrh

- Prijatie návrhu reformy a spustenie procesov pre jej implementáciu: Q4 2021
- Vstup legislatívnych zmien do účinnosti vrátane zmeny financovania: od Q1 2023
- V rámci novej koncepcie poradenstva a prevencie navýšenie a posilnenie podporných tímov v poradenskom systéme: 2022
- Elektronický informačný systém: od Q1 2022
- Digitalizácia diagnostických nástrojov v súlade so zavedenými štandardmi: do Q4 2023
- Prvé pilotné fakultné poradenské zariadenie: od Q1 2022
- Prvé vyhodnotenie dát o stave duševného zdravia detí/žiacov/študentov na Slovensku a odporúčania pre jednotlivé rezorty: do Q2 2026

3.1.4 Reforma 4: Implementácia nástrojov na prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky a úprava F-odborov

Výzvy

Hoci miera predčasného ukončovania školskej dochádzky na Slovensku (8,3% v roku 2019) je pod priemerom EÚ (10,2% v roku 2019), za ostatné roky možno pozorovať jej stúpajúci trend (v roku 2009 len 4,9%).²⁵ Súčasne sa predčasné ukončovanie školskej dochádzky nerovnomerne dotýka žiakov so znevýhodnením. V školskom roku 2017/18 bol podiel žiakov z MRK s ukončenou povinnou školskou dochádzkou, ktorí nepokračovali vo vzdelávaní na úrovni 13,4%, zatiaľ čo v prípade žiakov mimo MRK to bolo len 5,5%. V školskom roku 2018/2019 ukončilo predčasne školskú dochádzku 3,4% žiakov bez zdravotného znevýhodnenia a až 18,4% žiakov so zdravotným znevýhodnením; v prípade žiakov vzdelávaných v špeciálnych základných školách to bolo až 28,1%.²⁶ Žiaci s predčasne ukončenou školskou dochádzkou (PUŠD) majú pritom až 12 krát vyššiu pravdepodobnosť, že budú nezamestnaní oproti 15-24-ročným, ktorí neukončili školskú dochádzku predčasne. Medzi najväčšie problémy v tejto oblasti patria:

- Absencia systému identifikácie a podpory žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky. Na Slovensku neexistuje systém včasného varovania ani systémovej podpory nástrojov na elimináciu a prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky.
- Chýbajúce možnosti vzdelávania pre mladých ľudí s predčasne ukončenou školskou dochádzkou a bez ukončenej základnej školy.²⁷ Špecificky problematické je vzdelávanie v tzv. F-odboroch, ktorých absolvovaním získavajú mladí ľudia len nižšie stredné odborné vzdelanie, v dôsledku čoho sa následne nemôžu uchádzať o štúdium vo vzdelávacích programoch, ktoré poskytujú stredné odborné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie a úplné stredné všeobecné vzdelanie. Oproti vzdelávaniu v základných školách je vzdelávanie v F-odboroch drahšie a absolvovanie niektorých odborov nezvyšuje šance na lepšie uplatnenie na pracovnom trhu. F-odborní sú súčasne podporujú segregáciu žiakov z MRK (40% stredných odborných škôl poskytujúcich vzdelávanie v F-odboroch sú elokované pracoviská (55 zo 138) fyzicky oddelené od kmeňovej školy. 96% z elokovaných pracovísk (EP) sa nachádza v obciach, v ktorých žije rómska menšina, pričom 15 zo všetkých 55 EP sa nachádza v obciach, kde

²⁵ https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2020/countries/slovakia_sk.html

²⁶ <https://www.minedu.sk/data/att/15944.pdf>

²⁷ Osoby bez ukončenej základnej školy môžu pokračovať vo vzdelávaní na dvojročných, prípadne trojročných učebných odboroch nižšieho stredného odborného vzdelania (F-odborní), alebo si môžu základnú školu dodatočne dokončiť v rámci vzdelávania na získanie nižšieho stredného vzdelania (tzv. kurzy druhošancového vzdelávania), ktoré organizujú základné alebo stredné odborné školy.

Rómovia žijú na okraji obce alebo v segregovaných osídleniach. EP tak nemotivujú žiakov z MRK navštevovať školy spolu so žiakmi z majority.

Ciele

Hlavným cieľom je celkové zníženie miery predčasného ukončovania školskej dochádzky a špecificky v populácii žiakov so znevýhodnením, ktorí sú predčasným ukončením školskej dochádzky nadmerne ohrození. V rámci vzdelávacieho systému je potrebné zamerať sa na rozšírenie možnosti dosiahnutia vyššieho stupňa vzdelania pre mladých bez ukončenia základného vzdelania. Za týmto účelom je potrebné realizovať nasledovné čiastkové ciele:

- Vytvoriť systém včasného varovania predčasným ukončením školskej dochádzky, prostredníctvom ktorého školy dokážu včas zachytiť žiakov, ktorí sú ohrození predčasným ukončením školskej dochádzky. Takéto systémy vyhodnocujú rôzne relevantné faktory týkajúce sa žiaka a jeho dochádzky (vymeškané hodiny, sociálno-ekonomické zázemie a pod.). Aj vzhľadom na dlhotrvajúce zatvorenie škôl z dôvodu pandémie koronavírusu môže skupina ohrozených žiakov výrazne rásť. Pravdepodobne pôjde najmä o žiakov z chudobnejších domácností (v dôsledku potreby ekonomicky zabezpečiť domácnosť). Zvýšené riziko sa môže v dôsledku domáceho a sexuálneho násillia či predčasného tehotenstva týkať dievčat a v súvislosti s vyšším zdravotným rizikom aj niektorých žiakov so zdravotným znevýhodnením (Azevedo et al., 2020). Je náročné opätovne naviazať pozitívny vzťah ku škole, nadobudnúť potrebné zručnosti a vedomosti a teda motivovať žiakov k zotrvaní vo vzdelávaní.
- Zabezpečiť podporu žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky formou mentoringu a tútoringu na druhom stupni základných škôl a v stredných školách. Mentoring a tútoring zahŕňajú prácu s motiváciou žiaka, emocionálnym záväzkom voči škole, ako aj doučovanie s cieľom zlepšenia vzdelávacích výsledkov či prípravy na prijímacie konanie na strednú školu. Podpora mentoringu a tútoringu posilní rovnosť žien a mužov zameraním sa aj na problémy, ktorým čelia najmä mladé ženy, ako napríklad predčasné otehotnenie a domáce násillie, a na ich aktívne adresovanie.
- Rozšíriť možnosti dosiahnutia vyššieho stupňa vzdelania pre mladých ľudí bez ukončeného základného vzdelania. Novela zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) upraví možnosť ukončiť nižšie stredné vzdelanie v rámci odborov nižšieho stredného odborného vzdelávania (NSOV) v dvoj- a trojročnom kombinovanom programe (v závislosti od ročníka, v ktorom žiak skončil základnú školu) prostredníctvom komisionálnej skúšky. Cieľom je odstránenie tzv. slepých uličiek v rámci vzdelávacieho systému a umožniť žiakom odborov nižšieho stredného odborného vzdelávania dokončiť základnú školu v rámci jedného programu, ktorý je efektívnejší. Dôjde k väčšej adresnosti systému vo vzťahu k ohrozeným skupinám a zároveň sa precistí ponuka odborov vzdelávania s ohľadom na potreby na trhu práce.
- Regulácia F-odborov rozšírením povinnosti určovať plány výkonov stredných škôl aj na odbory nižšieho stredného odborného vzdelávania (novelou zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave). Bude upravená vyhláška č. 292/2019. Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určenie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl z dôvodu, že tieto odbory plnia spoločensko-sociálnu funkciu, kde žiaci ostávajú v škole pod pedagogickým dozorom a ponúka sa týmto žiakom možnosť získať aspoň nejakú úroveň kvalifikácie uznávanej na trhu práce. Osobitná pozornosť bude venovaná odboru „praktická žena“, ktorý je založený na stereotypoch o úlohe žien v spoločnosti, a ktorý vykazuje nízku úspešnosť absolventiek pri uplatnení sa na trhu práce. Prílišná regulácia F-odborov však môže viesť k zníženiu ich spoločenskej funkcie udržať v škole žiakov, ktorí nedokončili vzdelávanie v základnej škole, resp. môže viesť k strate možnosti získať kvalifikáciu požadovanú trhom práce pri absencii systému validácie a uznávania výsledkov predošlého vzdelávania.

Implementácia

V rámci rezortu školstva sa vytvorí pracovná skupina pre prípravu systému včasného varovania a monitorovania predčasným ukončením školskej dochádzky, prostredníctvom ktorého budú môcť školy a školské zariadenia včas identifikovať žiakov s rizikom predčasným ukončením školskej dochádzky. V pracovnej skupine budú zastúpení aj experti z mimovládnych organizácií a združení zastupujúcich ľudí pracujúcich so žiakmi z MKR, ako aj ďalší odborníci štátnej správy, samosprávy a škôl, ktorí sa budú následne podieľať na samotnej implementácii systému včasného varovania.

Doučovanie žiakov prostredníctvom mentorov/tútorov sa bude realizovať cez dotačný projekt s finančnou alokáciou zo zdrojov EŠIF počas programového obdobia 2021-27. O dotácie na zamestnanie mentorov/tútorov (ktorými budú môcť byť napr. študenti vysokých škôl alebo pracovníci z neziskového sektora) sa budú môcť uchádzať rôzni aktéri pôsobiaci vo

výchovno-vzdelávacom systéme (napr. mimovládne organizácie, komunitné centrá, ako aj základné a stredné školy, ktoré navštevujú žiaci ohrození predčasným ukončením školskej dochádzky).

Po rozšírení možnosti pre mladých ľudí s nedokončeným základným vzdelaním získať vyšší stupeň vzdelania nastavi MŠVVaŠ SR aj systém plánovania výkonov pre F-odborníkov prostredníctvom vyhlášky, ktorou sa určujú kritériá pre určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl. Tie budú zohľadňovať samotné špecifiká daných odborov, ako sú kritériá na úrovni školy (prospech, dochádzka, podiel dokončenia základnej školy) a na úrovni odborov (výsledky absolventov jednotlivých na trhu práce).

Adresát

Žiaci II. stupňa základných škôl, stredných škôl a mladí ľudia s ukončenou povinnou školskou dochádzkou, ktorí nepokračujú vo vzdelávaní

Štátna pomoc

Pracovná skupina bude vytvorená interne v rámci MŠVVaŠ SR a bude sa sústrediť na vytvorenie novej metodiky pre systém včasného varovania (pred predčasným ukončovaním školskej dochádzky), nedochádza k prevodu verejných zdrojov, ktorý by mohol viesť k nenáležitej výhode u jedného alebo viacerých príjemcov. Dotačná schéma na podporu mentoringu a tútoringu bude prístupná za rovnakých podmienok pre štátnych aj neštátnych poskytovateľov. Na tomto základe sa neposkytuje štátna pomoc.

Časový rozvrh

- Rozšíriť možnosť získať nižšie stredné vzdelanie: Q4 2021
- Zavedenie legislatívneho rámca a nastavenie systému plánov výkonov F-odborov: Q1 2023
- Tvorba systému včasného varovania: Q4 2022
- Vytvorenie dotačného programu na podporu mentoringu/tútoringu s pravidelnou finančnou alokáciou: Q4 2022

3.1.5 Reforma 5: Podpora desegregácie škôl

Výzvy

Slovensko patrí medzi krajiny s vysokou mierou segregácie vo vzdelávaní. Segregácia nadobúda rôzne podoby, medzi ktoré patria najmä oddelené vzdelávanie rómskych detí v rôznych školách (v rámci bežného aj špeciálneho školstva); vytváranie elokovaných pracovísk priamo v marginalizovaných osadách; vytváranie rómskych a nerómskych tried v rámci školy či oddelené vzdelávanie detí v rámci tried. Súčasná legislatíva na SR segregáciu na školách síce zakazuje, ale nijakým spôsobom pojem segregácie nedefinuje. Na problematiku upozorňuje aj Európska komisia, ktorá v tejto súvislosti už v roku 2015 začala konanie proti SR pre podozrenie z porušenia Smernice o rasovej rovnosti (2000/43/ES) prijatej v roku 2000.²⁸ V súčasnosti sa pri desegregačných aktivitách dá spoliehať iba na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, rozsudok krajského súdu v Prešove vo veci segregácie na škole v Šarišských Michaľanoch²⁹ a na doterajšiu činnosť Štátnej školskej inšpekcie.

Systém podpory vzdelávania nemotivuje ani nepodnecuje zriaďovateľov a riaditeľov škôl pretvárať školy na inkluzívne. Otázka segregácie je úzko spätá s problematikou nesprávnej diagnostiky ľahkého mentálneho postihnutia rómskych detí. Oddelené vzdelávanie sa neprejavuje len na školách, ale má aj spoločenské dôsledky neskôr v dospelom veku či už v pracovnom alebo spoločenskom živote. Bez zmeny nastavenia systému a absencie motivačných a podporných nástrojov bude súčasný trend segregácie pokračovať.

Ciele

²⁸ Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod.

²⁹ Sp. zn. 20Co/126/2012.

Strategickým cieľom do roku 2030 podľa Strategického rámca Európskej únie pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov je dosiahnuť, aby menej ako jeden z piatich rómskych žiakov študoval na škole, kde väčšina detí a žiakov sú Rómovia. V nadväznosti na tento strategický cieľ je všeobecným cieľom vylúčiť priestorové vyčleňovanie rómskych žiakov v rámci bežného prúdu vzdelávania a eliminovať nesprávne zaraďovanie rómskych žiakov do špeciálneho vzdelávacieho prúdu na základe chybných diagnostik. Oba tieto ciele sú podporené nie len finančne, ale aj zmenou legislatívy, ktorá bude na jednej strane definovať a eliminovať segregáciu a na druhej strane umožní MŠVVaŠ SR podporovať a zvýhodňovať školy, ktoré budú vzdelávať žiakov inkluzívne a vytvorí tak konkurenčnú výhodu oproti školám, ktoré budú desegregačnú a inkluzívnu legislatívu uplatňovať v nedostatočnej miere. V súvislosti s uvedenými cieľmi je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Poskytovať metodickú podporu v oblasti desegregácie. Vytvoriť metodické usmernenia pre jednotlivých aktérov vzdelávania (zriaďovatelia, školy a školské zariadenia, riaditelia, učitelia, atď.) pre prevenciu a odbúvanie segregovaného vzdelávania. Bez prípravy podporných dokumentov a systémovej podpory zo strany MŠVVaŠ SR nie je možné očakávať samostatnú aktivitu škôl.
- Podporiť pilotné desegregačné projekty, ktorými sa overí účinnosť a aplikovateľnosť vypracovaných metodických materiálov, zameraných na prevenciu a odbúvanie segregovaného vzdelávania. Súčasťou pilotných projektov bude tvorba manuálu pre zriaďovateľov a riaditeľov škôl pre postupné zavádzanie desegregačných aktivít a finančná podpora na implementáciu proinkluzívnych opatrení. V rámci projektu budú zabezpečené školenia pre zriaďovateľov a riaditeľov škôl s cieľom zvyšovať ich povedomie o význame desegregácie.
- Zaviesť definíciu segregácie do legislatívy. Na základe implementovaných metodických materiálov prostredníctvom pilotných desegregačných projektov dôjde k úprave právneho predpisu (antidiskriminačný zákon alebo školský zákon) a ďalších právnych predpisov, spojených s financovaním a riadením škôl. Pri legislatívnom rámci je potrebné jednoznačne určiť, aké konanie a opomenutie je považované za segregáciu, aby pri výklade nedochádzalo k rôznym interpretáciám.
- Po prijatí legislatívnej zmeny upraviť aj právny predpis týkajúci sa riadenia škôl v časti zaraďovania a vyradovania škôl MŠVVaŠ SR do/zo siete škôl. Zohľadňovať princíp desegregácie pri vydávaní stanoviska k žiadosti o zriadenie elokovaného pracoviska stredných škôl s cieľom obmedziť ich zriaďovanie pri MRK. Zároveň prehodnotiť existujúcu sieť elokovaných pracovísk.
- Investovať do ľudských zdrojov. Poskytnúť školám účelovo viazané prostriedky na navýšenie počtu odborných zamestnancov (terénnych supervízorov) s cieľom podporiť desegregáciu.
- Poskytnúť finančnú podporu zriaďovateľom škôl na dopravu žiakov z MRK do škôl. Cieľom je zabezpečiť dochádzku detí a žiakov zo vzdialenejších častí obcí do rôznych škôl a zabezpečiť plnenie povinnej školskej dochádzky.
- Vytvoriť jednotný systém monitorovania (de)segregácie. Vytvoriť jasnú metodiku pre precízne a dlhodobé monitorovanie segregácie v školstve a rôznych úrovni a dôvodov oddeleného vzdelávania rómskych detí.

Implementácia

Vytvorenie metodických usmernení pre školy a ich zriaďovateľov vychádza najmä z doterajšej rozhodovacej praxe európskych a vnútroštátnych súdov, ako aj z kontrolnej činnosti Štátnej školskej inšpekcie. Súčasťou procesu je podpora a vzdelávanie kľúčových aktérov (najmä zriaďovateľov a riaditeľov škôl) o prevencii a význame desegregácie. Vzdelávacie aktivity budú poskytované aj zamestnancom okresných úradov v sídle kraja, ktoré pri desegregácii zohrávajú koordinačnú rolu.

V úvodnej implementačnej fáze budú finančne podporované školy, ktoré sa do desegregačných aktivít zapoja. MŠVVaŠ SR vypracuje dotačnú schému na podporu pilotných projektov na školách. Pri realizácii pilotných projektov sa počíta s potrebou vyčlenenia účelovo viazaných prostriedkov na navýšenie počtu odborných zamestnancov na školách. Vyčleniť finančné prostriedky bude potrebné aj na zabezpečenie dopravy žiakov z MRK do škôl. V nadväznosti na výsledky pilotných projektov a dobrú prax podporených aktivít v rámci dotačnej schémy bude MŠVVaŠ SR uplatňovať desegregačné aktivity aj na ďalších školách. Financovanie pilotných desegregačných projektov je plánované zo zdrojov EŠIF počas programového obdobia 2021-27.

Štátna pomoc

Reforma sa týka inštitúcií primárneho a sekundárneho vzdelávania, ktoré sú súčasťou systému verejného vzdelávania a sú financované hlavne štátom. Tieto inštitúcie nepredstavujú hospodársku činnosť, na ktorú sa vzťahujú pravidlá štátnej pomoci. Opatrenia, prostredníctvom ktorých môže byť poskytnutá štátna pomoc alebo minimálna pomoc, budú posúdené z hľadiska

pravidiel v oblasti štátnej pomoci. Pomoc v rámci týchto opatrení možno poskytnúť, len ak bude v súlade s osobitnými predpismi pre oblasť štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci.

Adresát

Zriaďovatelia škôl, riaditelia škôl, učitelia, rómski žiaci, žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia, rodičia.

Časový rozvrh

- Vytvorenie desegregačných metodických materiálov pre zriaďovateľov a riaditeľov škôl: do Q1 2022
- Vytvorenie dotačnej schémy na podporu pilotných desegregačných projektov: do Q4 2023
- Zavedenie definície segregácie do legislatívy: Q3 2023
- Poskytnutie účelovo viazaných prostriedkov na navýšenie počtu odborných zamestnancov: do Q4 2024
- Poskytnutie finančnej podpory na dopravu žiakov z MRK do škôl: do Q4 2024
- Vytvorenie jednotného systému monitorovania desegregácie a zverejnenie prvej komplexnej monitorovacej správy na základe novej metodiky: do Q4 2025

3.1.6 Reforma 6: Kompenzačné opatrenia na zmiernenie dopadov pandémie vo vzdelávaní pre žiakov základných a stredných škôl

Výzvy

Nemalá časť žiakov základných škôl zostala v období prerušeného vyučovania v školách v školskom roku 2019/2020 a 2020/2021 bez prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Podľa údajov z dotazníkového prieskumu³⁰, ktorý realizoval Inštitút vzdelávacej politiky MŠVVaŠ SR, sa v prvej vlne pandémie v školskom roku 2019/2020 až 52-tisíc žiakov (7,5% žiackej populácie na základných a stredných školách) vôbec nezapájalo do dištančnej výučby a až 128-tisíc žiakov (18,5% žiackej populácie) sa neučilo cez internet, väčšina z nich sa pravdepodobne vzdelávala offline spôsobmi dištančnej výučby. Najzásadnejšie postihlo prerušenie prezenčnej výučby školy s vysokým podielom detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a špeciálne základné školy. Keďže nie všetci žiaci mali prístup k dištančným formám vzdelávania s využitím digitálnych technológií alebo z neho nedokázali bez podpory a osobného kontaktu s učiteľom profitovať, rozdiely v úrovni vedomostí a spôsobilostí medzi nimi sa s veľkou pravdepodobnosťou zvýraznili, čo môže negatívne ovplyvniť ich ďalšiu vzdelávaciu dráhu. Obdobie druhej vlny pandémie z hľadiska priebehu a dopadov na vzdelávanie žiakov na základných a stredných školách nie je zatiaľ zmapované. Chýbajú relevantné informácie o stave a priebehu dištančného vzdelávania z pohľadu učiteľov, žiakov a rodičov, čo spôsobuje prekážky pri nastavovaní adresnej podpory a pomoci školám a žiakom.

Ciele

Hlavným cieľom je zmiernenie dopadov pandémie vo vzdelávaní na základných a stredných školách prostredníctvom nasledovných čiastkových cieľov:

- Zabezpečenie komplexných informácií o stave a priebehu dištančného vzdelávania a jeho možných dopadoch na vzdelávanie z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska prostredníctvom realizácie rozsiahleho kvalitatívneho a kvantitatívneho pedagogického výskumu. Výsledky pomôžu nielen nastaviť kompenzačné nástroje na zmiernenie dopadov pandémie vo vzdelávaní, ale pomôžu tiež pri nastavení a komunikácii plánovaných reforiem vo vzdelávaní (zahnutých v komponente 6 a 7) aj vo vzťahu k novým výzvam, ktoré do vzdelávania prinieslo obdobie pandémie COVID-19.
- Vyrovnanie vzniknutých rozdielov vo vedomostiach, zručnostiach a spôsobilostiach žiakov a zabezpečenie podpory tým žiakom, ktorí mali obmedzené možnosti zapájať sa do dištančného vyučovania prostredníctvom programu doučovania. Cielená podpora je nevyhnutná pre zmiernenie negatívneho dopadu pandemického obdobia na ďalšiu vzdelávaciu dráhu týchto žiakov.

³⁰ Inštitút vzdelávacej politiky, MŠVVaŠ SR. 2020. *Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020*. Dostupné na <https://www.minedu.sk/komentar-022020-hlavne-zistenia-z-dotaznikoveho-prieskumu-v-zakladnych-a-strednych-skolach-o-priebehu-distancej-vyucby-v-skolskom-roku-20192020/>

- Podpora účasti sociálne znevýhodnených žiakov na aktivitách školských klubov detí. Po období obmedzeného vzdelávania je potrebné zvýšiť celkový objem hodín, ktorý žiaci základných škôl venujú výchovno-vzdelávacím aktivitám.

Implementácia

Implementované aktivity budú súčasťou komplexných kompenzačných opatrení na zmiernenie negatívnych dopadov pandémie vo vzdelávaní, realizovaných MŠVVaŠ SR a priamoriadenými organizáciami. Kompenzačné opatrenia sú členené do viacerých oblastí podľa problému, ktorý adresujú (napr. opatrenia na zmiernenie rozdielov vo vedomostiach, zručnostiach a spôsobilostiach žiakov v dôsledku rozdielného prístupu k dištančnej forme vzdelávania; opatrenia, zamerané na zvýšenie celkového objemu hodín, ktorý žiaci základných a stredných škôl venujú výchovno-vzdelávacím aktivitám; na podporu adaptácie žiakov na prezenčné vyučovanie v školách po dlhšom období dištančného vzdelávania; opatrenia, zamerané na pomoc a podporu pre učiteľov pri zvládaní záťažových situácií; na zabezpečenie monitoringu stavu a priebehu dištančného vzdelávania, zistenie jeho dopadov a ďalšie).

Ako súčasť komponentu, za účelom adresovania problému nedostatku komplexných dát o priebehu dištančného vzdelávania MŠVVaŠ SR vyhlási výzvu pre konzorciá vysokých škôl v partnerstve s ďalšími výskumnými inštitúciami a organizáciami (mimovládne organizácie, ústavy Slovenskej akadémie vied a pod.) na realizáciu rozsiahleho pedagogického výskumu, zameraného na analýzu dopadov pandémie na vzdelávanie a ich implikácií pre vzdelávacie politiky (vrátane plánovaných reforiem). Výskum bude pokrývať celé regionálne školstvo a špeciálny dôraz bude kladený na dopady pandemického obdobia na vzdelávanie žiakov z ohrozených skupín (žiacov z MRK, žiacov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami), vplyv rôznych faktorov na proces učenia (napr. dostupnosť informačných a komunikačných technológií (IKT), využívanie IKT pri výučbe, formy dištančnej výučby na rôznych typoch škôl). Okrem možných negatívnych dôsledkov pandémie na vzdelávanie bude cieľom zistiť aj možné pozitíva ako východiská pre potenciálnu transformáciu vzdelávacieho systému a možnosti využívania hybridných foriem výučby v budúcnosti. Respondentmi výskumu by mali byť okrem pedagogických a odborných zamestnancov materských, základných a stredných škôl aj samotní žiaci a rodičia a iní aktéri v školstve, za použitia viacerých kvalitatívnych i kvantitatívnych nástrojov zberu dát (dotazníky, pološtruktúrované rozhovory, skupinové diskusie, atď.). Okrem celoplošného pohľadu by mala štúdia zmapovať aj príklady dobrej praxe cez prípadové štúdie. Samotný zber dát prebehne v školskom roku 2021/2022, pričom záverečná analýza bude publikovaná a prezentovaná do konca roku 2022.

S cieľom vyrovnania rozdielov vo vedomostiach, zručnostiach a spôsobilostiach žiakov, eliminácie rizika opakovania ročníkov a predčasného ukončenia vzdelávania bude realizovaný program doučovania žiakov základných a stredných škôl. Prioritne bude zameraný na tých žiakov, ktorí sa nevedeli plnohodnotne zapojiť do vzdelávania počas obdobia prerušenej prezenčnej výuky v školách v školských rokoch 2019/2020 a 2020/2021 a sú teda priamo ohrození školským neúspechom. Bude priamo nadväzovať na program doučovania "Spolu múdrejší"³¹, ktorý v mesiacoch apríl - jún 2021 podporilo MŠVVaŠ SR na pilotnej vzorke základných škôl a zároveň na program doučovania žiakov základných škôl vysokoškolskými študentmi, koordinovaný v školskom roku 2020/2021 Štátnym pedagogickým ústavom.

Doučovanie bude prebiehať individuálnou alebo skupinovú formou (v malých skupinkách do 5 žiakov) v popoludňajších hodinách. Bude zamerané najmä na predmety z tzv. hlavných vzdelávacích oblastí (jazyk a komunikácia, matematika a informatika, človek a spoločnosť, človek a príroda). Selekcii žiakov, ohrozených školským neúspechom, ako aj komunikáciu so zákonnými zástupcami žiakov bude zabezpečovať škola. Koordinátor doučovania na základnej alebo strednej škole bude tiež zabezpečovať vytvorenie priestorových podmienok na doučovanie, poskytnutie materiálov a pomôcok, a sprostredkovanie komunikácie a výmeny potrebných informácií medzi učiteľmi žiakov a doučujúcimi. Samotné doučovanie bude realizovať doučujúci s pedagogickým vzdelaním (kmeňový učiteľ školy, učiteľ inej základnej školy, bývalý učiteľ, vysokoškolský študent magisterského štúdia študijného programu učiteľstva alebo iná osoba s pedagogickým vzdelaním). V prípade, že základná alebo stredná škola nenájde vhodného kandidáta na doučovanie s požadovaným vzdelaním, bude im doučujúci sprostredkovaný mimovládnu organizáciou alebo vysokou školou. Tá zabezpečí nábor, selekcii, prípravu doučujúcich s nepedagogickým vzdelaním, ako aj priebežnú supervíziu a metodickú podporu. Program bude podporený vytvorením webového portálu na párovanie ponuky a dopytu po doučovaní, zverejňovanie sprievodných metodických materiálov, webinárov a ďalších podporných nástrojov, ako aj priebežné monitorovanie priebehu programu.

³¹ <https://www.minedu.sk/vyzva-na-rp-spolu-mudrejsi/>

Metodickú podporu programu doučovania a spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami a vysokými školami bude zabezpečovať Štátny pedagogický ústav.

Financovanie programu doučovania bude zabezpečené formou priamych príspevkov školám na základe reálne vykázaného počtu doučujúcich, počtu koordinátorov doučovania, zrealizovaných hodín doučovania a zapojených žiakov za každý mesiac späťne (prostredníctvom tzv. príspevku na špecifiká). Nábor, zaškolenie a metodické vedenie a supervízia doučujúcich s nepedagogickým vzdelávaním, zabezpečované mimovládnyimi organizáciami, bude financované prostredníctvom dotácií, pridelených na základe výzvy na predkladanie žiadostí.

Program bude realizovaný v školskom roku 2021/2022. Predpokladá sa zapojenie minimálne 12 000 žiakov z odhadovaného počtu 800 základných a stredných škôl, ktorým bude poskytnutých približne 96 000 vyučovacích hodín doučovania.

Za účelom zvýšenie celkového objemu hodín, ktorý žiaci základných škôl venujú výchovno-vzdelávacím aktivitám bude podporené celodenné vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia formou podpory ich účasti na aktivitách školských klubov detí (ŠKD) a rozšírenie ich činnosti o ciele neformálne vzdelávacie aktivity, zamerané na prehľbovanie a precvičovanie učiva patriaceho k hlavným vzdelávacím oblastiam. Aktivita bude realizovaná prostredníctvom vypracovania metodického materiálu pre vychovávateľov a vychovávateľky ŠKD s konkrétnymi námetmi na neformálne vzdelávacie aktivity prepojené s obsahom školského vzdelávania. Súbežne s tým bude vytvorená ponuka vzdelávania pre vychovávateľov a vychovávateľky ŠKD a zabezpečená ich didaktická podpora.

Aby sa odstránila finančná bariéra, ktorá bráni časti žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia participovať na aktivitách školských klubov detí bude zriaďovateľom ŠKD v školskom roku 2021/2022 poskytnutá finančná podpora s cieľom kompenzácie poplatkov za ŠKD pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, resp. z rodín v hmotnej núdzi a žiakov z nízkopriemových skupín. Poplatky za ŠKD pre nízkopriemové rodiny sú hlavnou prekážkou pre zapojenie týchto detí do ŠKD.

Štátna pomoc

Opatrenia sa týkajú inštitúcií primárneho a sekundárneho vzdelávania, ktoré sú súčasťou systému verejného vzdelávania a sú financované hlavne štátom. Tieto inštitúcie nepredstavujú hospodársku činnosť, na ktorú sa vzťahujú pravidlá štátnej pomoci. Opatrenia, prostredníctvom ktorých môže byť poskytnutá štátna pomoc alebo minimálna pomoc, budú posúdené z hľadiska pravidiel v oblasti štátnej pomoci. Pomoc v rámci týchto opatrení možno poskytnúť, len ak bude v súlade s osobitnými predpismi pre oblasť štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci.

Adresát

Všetci žiaci v primárnom, nižšom sekundárnom a sekundárnom vzdelávaní, so špecifickým dôrazom na žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku obmedzeného prístupu k dištančnému vzdelávaniu počas pandemického obdobia.

Časový rozvrh

- Vyhlásenie a zrealizovanie grantovej výzvy na kvalitatívny a kvantitatívny výskum o dopadoch pandémie na učenie žiakov ZŠ a SŠ: do Q4 2022.
- Vyhlásenie výzvy na poskytnutie dotácie pre mimovládne organizácie na nábor, výber, prípravu a priebežnú podporu doučujúcich: Q3 2021.
- Spustenie programu doučovania na základných a stredných školách: Q4 2021.
- Poskytovanie finančnej podpory zriaďovateľom ŠKD s cieľom kompenzácie poplatkov za ŠKD pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia: od Q3 2021 (až do vyčerpania alokácie).

3.2 Investície

3.2.1 Investícia 1: Debarierizácia školských budov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému

Výzvy

Jednou z výrazných prekážok vzdelávania detí so zdravotným znevýhodnením je nedostatočná debarierizácia budov škôl na všetkých vzdelávacích stupňoch. Reprezentatívny prieskum ukázal, že fyzické bariéry v budovách škôl považuje za prekážku vzdelávania detí so špeciálnymi potrebami 35% riaditeľov bežných materských škôl, 8% riaditeľov bežných základných škôl a 22% riaditeľov bežných stredných škôl (To dá rozum, 2019). Nedostatočná debarierizácia stredných škôl môže prispievať k predčasnému ukončeniu školskej dochádzky žiakov so zdravotným znevýhodnením. V školskom roku 2018/2019 ukončilo predčasne školskú dochádzku 3,4% žiakov bez zdravotného znevýhodnenia a až 18,4% žiakov so zdravotným znevýhodnením. Aj žiaci, ktorí v štúdiu pokračujú sú často nútení uprednostniť školu, ktorá poskytuje bezbariérový prístup pred takou, ktorá im najviac vyhovuje z pohľadu vzdialenosti, kvality, či odborného zamerania. Okrem nedostatku finančných prostriedkov čelia školy a štát dvom zásadným problémom:

- Absencia metodickéj podpory. Chýbajúce usmernenia môžu zapríčiniť, že školy, respektíve ich zriaďovatelia, majú nízke povedomie o nevyhnutných parametroch bezbariérového prostredia a nevedia zhodnotiť nedostatky súčasného stavu a ani pomenovať optimálny bezbariérový stav. Na nízke povedomie o dôležitosti bezbariérovosti upozorňuje Verejná ochrankyňa práv, podľa zistení ktorej zriaďovatelia bežných škôl, respektíve samotné bežné školy nevnímajú bariéry v školách ako problém a majú za to, že žiaci so zdravotným znevýhodnením by sa mali vzdelávať v špeciálnom školstve (VOP, 2016).
- Absencia komplexného monitoringu debarierovosti škôl. Čiastkové údaje sú dostupné zo zistení kontrol Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI). Tá zistila, že v školskom roku 2018/19 boli debarierizované iba 3% z kontrolovaných bežných materských škôl a polovica kontrolovaných základných škôl. Zo škôl, ktoré sa v roku 2018 uchádzali o prostriedky na osobné náklady pedagogických asistentov, bolo do nejakej miery debarierizovaných 33% bežných a 25% špeciálnych základných škôl. Medzi strednými školami bolo do nejakej miery debarierizovaných 13% bežných a 20% špeciálnych škôl. Činnosť ŠŠI poukázala na to, že viaceré debarierizované priestory školských budov nedosahovali požadované štandardy, v dôsledku čoho de facto bariéry pre tieto deti, žiakov a študentov neodstraňovali.

Ciele

Hlavným cieľom je zabezpečiť pre čo najväčší počet detí so zdravotným znevýhodnením bezproblémovú fyzickú dostupnosť vzdelávania v školských priestoroch. Za týmto účelom je potrebné realizovať nasledovné čiastkové ciele:

- Definícia štandardov debarierizácie a vytvorenie manuálu debarierizácie. Manuál bude obsahovať informácie, na základe ktorých budú zriaďovatelia škôl schopní odstrániť fyzické, informačné a technologické bariéry v školskom prostredí. Manuál zdefiniuje štandardy debarierizácie tak, aby zodpovedali skutočným potrebám detí, žiakov a študentov so zdravotným znevýhodnením a rešpektovali princípy univerzálneho dizajnu. Bude založený na holistickom prístupe, ktorý zabezpečí plnú participáciu na živote školy (t.j. zdefiniuje štandardy, ktoré vytvoria inkluzívny priestor v rámci celej školy a nebudú sa zameriavať len na odstraňovanie najväčších bariér napr. v rámci vstupu do školy). Okrem priestorových štandardov (napr. technická špecifikácia pre stavebné úpravy) zdefiniuje manuál aj štandardy postupu pri debarierizácii budov škôl (spolupráca školy s odborníkmi, komunitou a pod.)
- Príprava analýzy aktuálneho stavu a prioritizácia potrieb jednotlivých škôl. Na základe zistených potrieb a nedostatkov podľa jasne definovaných štandardov bude prebiehať debarierizácia školských budov zo zdrojov RRF a EŠIF s cieľom poskytnúť čo najväčšie pokrytie dopytu rodín s deťmi so zdravotným znevýhodnením.
- Prijatie metodického usmernenia, na základe ktorého budú zriaďovatelia povinní budovať nové školy financované z verejných zdrojov v súlade s princípmi univerzálneho dizajnu (čiže len ako bezbariérové).
- Debarierizácia väčších stredných škôl zo zdrojov RRF. Zdroje RRF budú použité na debarierizáciu väčších stredných škôl (na základe dostupných údajov je hranica stanovená na školy s 275 a viac žiakmi), kým EŠIF budú využité na debarierizáciu materských, základných a menších stredných škôl. Túto hranicu bude možné upraviť na základe vypracovanej metodiky a analýzy potrieb, aby v každom prípade zostala jasná deliaca línia medzi RRF a EŠIF.

Implementácia

V rámci rezortu školstva sa vytvorí pracovná skupina pre prípravu Akčného plánu debarierizácie, ktorý zdefiniuje kroky postupnosti pri odstraňovaní fyzických, informačných a technologických bariér v školskom prostredí na Slovensku. V pracovnej skupine budú zastúpení aj experti z mimovládnych organizácií a združení zastupujúcich ľudí so zdravotným znevýhodnením, ako aj ďalší odborníci štátnej správy a samosprávy a škôl, ktoré sa budú v rámci implementácie Akčného plánu podieľať na samotnej realizácii debarierizácie podľa definovaných štandardov (najmä vedenie škôl, zriaďovatelia) či následnej kontrolnej kvality a naplnenia štandardov (napr. Štátna školská inšpekcia).

Pracovná skupina pripraví analýzu súčasného stavu a na jej základe uskutoční prioritizáciu jednotlivých škôl pre účel debarierizácie zo zdrojov RRF a EŠIF podľa jasne definovanej deliacej línie. Úlohou pracovnej skupiny bude tiež návrh úpravy, ktorá ukotví bezbariérovosť školských budov v rámci platnej legislatívy a tvorba manuálu debarierizácie pre školy uchádzajúce sa o financovanie debarierizácie z RRF a z EŠIF, ako aj metodického usmernenia, na základe ktorého budú zriaďovatelia povinní budovať nové školy už len v súlade s princípmi univerzálneho dizajnu (čiže ako bezbariérové). Pracovná skupina tiež určí mechanizmy kontroly kvality debarierizácie (napr. v rámci pravidelnej činnosti Štátnej školskej inšpekcie).

Na základe výstupov pracovných skupín ohľadom štandardov debarierizácie a prioritizácie škôl sa spresnia podmienky výzvy pre väčšie stredné školy a určí sa hranica veľkosti nad ktorou bude škola môcť žiadať o podporu z RRF (na základe dostupných údajov je hranica na úrovni 275 žiakov). Súčasne sa zabezpečí metodická podpora a informovanosť pre zriaďovateľov pri spúšťaní výziev.

Štátna pomoc

Investícií predchádza vytvorenie Akčného plánu debarierizácie a prioritizácia jednotlivých škôl na základe objektívneho odborného hodnotenia. Za predpokladu, že sa prijímatelia finančnej pomoci budú vyberať prostredníctvom otvorených a transparentných postupov a prípadná výhoda sa úplne preniesie na konečných príjemcov, t.j. v prípade priameho financovania regionálnych investícií do debarierizácie vybraných školských zariadení môže verejné financovanie predstavovať štátnu pomoc, ale môže byť vyňaté z notifikácie, ak je poskytnuté v súlade s všeobecným nariadením o skupinových výnimkách (GBER; vzťahuje sa na pomoc, ktorá nepresahuje 20 miliónov EUR na projekt podporujúci rozvoj miest).

Adresát

Deti, žiaci a študenti so znevýhodnením na všetkých vzdelávacích stupňoch.

Časový rozvrh

- Definícia štandardov debarierizácie a vytvorenie manuálu debarierizácie : Q1 2022
- Debarierizácia väčších stredných škôl: do Q2 2025

4 Otvorená strategická autonómia a otázky bezpečnosti

Komponent nemá vplyv na odolnosť Únie prostredníctvom diverzifikácie kľúčových dodávateľských reťazcov.

5 Cezhraničné a medzinárodné projekty

Komponent neobsahuje žiadne cezhraničné alebo medzinárodné projekty.

6 Zelený rozmer komponentu

V prípade obnovy budov je minimálnym cieľom splniť v priemere úsporu primárnej energie na úrovni 30% a dosiahnuť tým 100% príspevok k zelenému kritériu v rámci intervenčného poľa 026bis. Toto sa v komponente 6 týka časti investície do kapacít materských škôl (reforma 1) ktorá bude použitá na rekonštrukciu existujúcich budov.

V rámci zeleného kritéria sú opatrenia označené 026bis len opatrenia energetickej efektívnosti priamo súvisiace s dosahovaním úspor primárnej energie. Medzi uvedené opatrenia patria: zateplenie obvodových stien, striech, stropu a podláh, obnova vykurovacích, chladiacích a vzduchotechnických systémov, výmena otvorových výplní (okien, dverí), tieniaca technika, integrácia obnoviteľných zdrojov energie, inštalácia tepelných čerpadiel, alternatívne v prípade vysokej energetickej účinnosti nízkoemisné spaľovacie zariadenia, montáž zelených striech, obnova osvetlenia a všetky ostatné opatrenia prispievajúce k úsporám primárnej energie. Jednotlivé opatrenia budú realizované s prihliadnutím na maximálne možné využívanie ekologicky menej škodlivých materiálov.

Náklady spojené s opatreniami energetickej efektívnosti boli odhadnuté na základe analýzy spracovanej pre tento účel externých expertom EK, prepočítané cez podlahovú plochu jednotlivých obnovovaných budov.

Dosiahnutie stanoveného cieľa úspory primárnej energie na úrovni 30% sa bude validovať energetickým certifikátom, ktorý bude súčasťou každého zrealizovaného projektu.

7 Digitálny rozmer komponentu

Komponent nemá priamy vplyv na digitálnu transformáciu. Avšak orientácia vzdelávania na individuálne vzdelávacie potreby žiakov v kombinácii s lepšou dostupnosťou digitálnych technológií v školách (komponent 7 *Vzdelávanie pre 21. storočie*) je predpokladom pre vybavenie všetkých detí, bez ohľadu na sociálne zázemie, zručnosťami potrebnými pre digitálnu ekonomiku

8 Uplatňovanie zásady „výrazne nenarušiť“

Pri napĺňaní jednotlivých cieľov komponentu bude dodržaný princíp „výrazne nenarušiť“ („do no significant harm“). Princíp bol overený pre jednotlivé aktivity plánované na realizáciu.

Realizácia investícií prispeje k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy, výrazne nepoškodí vodné zdroje, podporí obehovú ekonomiku prostredníctvom efektívneho využívania stavebného odpadu ako aj využívania environmentálne vhodných stavebných materiálov. Investície tiež povedú k redukcii znečistenia ovzdušia.

Pri investíciách do výstavby, alebo rekonštrukcie verejných budov sa zabezpečí, aby prípravná časť (napr. špecifikácie tendrov) ako aj implementácia zakomponovali opatrenia, vyplývajúce z požiadavky zabezpečenia súladu so zásadou „výrazne nenarušiť“. Týka sa to napríklad požiadaviek, ktoré musia byť splnené pri výmene vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov na plynové kondenzačné kotly, ako aj opatrení spojených s cieľom obehového hospodárstva pri prevenciu vzniku a recykláciu stavebného odpadu.

8.1 Reforma 1: Zabezpečenie podmienok na implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov a zavedenie právneho nároku na miesto v programe predprimárneho vzdelávania od 3 rokov

Reforma pozostáva zo zmien príslušných legislatívnych ustanovení, ktoré upravia normatívne financovanie materských škôl a umožnia rovnocenný prístup k povinnému predprimárnemu vzdelávaniu pre deti vo veku 5 rokov. Reformy tiež zahŕňa investíciu do kapacít materských škôl, z ktorých časť bude vybudovaná v nových budovách a časť v rámci rekonštrukcie existujúcich budov. Na základe prieskumu priebežnej naplnenosti kapacít materských škôl sa spresnia kapacitné požiadavky. Prostredníctvom výzvy sa bude zriaďovateľom materských škôl poskytovať možnosť na čerpanie finančných prostriedkov na dobudovanie chýbajúcich kapacít tak, aby každému dieťaťu od troch rokov veku do nástupu na povinnú školskú dochádzku bolo umožnené zúčastňovať sa na predprimárnom vzdelávaní.

Pri investíciách do výstavby, alebo rekonštrukcie verejných budov sa zabezpečí, aby prípravná časť (napr. špecifikácie tendrov) ako aj implementácia zakomponovali opatrenia, vyplývajúce z požiadavky zabezpečenia súladu so zásadou „výrazne nenarušiť“. Týka sa to napríklad požiadaviek, ktoré musia byť splnené pri výmene vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov na plynové kondenzačné kotly, ako aj opatrení spojených s cieľom obehového hospodárstva pri prevenciu vzniku a recykláciu stavebného odpadu.

Nové budovy

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	<i>Áno</i>	<i>Nie</i>	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>

Zmiernenie zmeny klímy	X		
Adaptácia na zmenu klímy	X		
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Pokiaľ nie je stavba predmetom schválenia procesu EIA, budú počas stavby/rekonštrukcie identifikované a riadené environmentálne riziká vytvorením plánu akým spôsobom im predchádzať a ako ich riešiť. Inštalované spotrebiče v nových budovách budú doložené údajovými listami výrobkov, prípadne certifikátom budovy. Všetky príslušné spotrebiče vody (sprchové riešenia, sprchy, kohútiky, WC, WC misy a splachovacie nádržky, pisoárové misy a splachovacie nádržky, vane) musia patriť do dvoch najlepších tried spotreby vody podľa platného značenia v EÚ (EU Water Label - http://www.europeanwaterlabel.eu/).
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie	X		
Prevenca a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy	X		
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Nová výstavba nebude prebiehať na chránených prírodných územiach, ako sú pozemky označené ako Natura 2000, Svetové dedičstvo UNESCO a kľúčové oblasti biodiverzity (KBA). Ak by boli stavebné práce uskutočnené v oblastiach citlivých na biodiverzitu, bude sa vyžadovať súlad s článkom 6 ods. 3 a článkom 12 smernice o biotopoch a článkom 5 smernice o vtákoch. Tam kde je to podľa platnej legislatívy potrebné bude stavba predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), alebo skríningu v súlade so smernicou EIA. Nová výstavba nebude prebiehať na ornej alebo zelenej pôde s uznávanou vysokou hodnotou biodiverzity a na pôde, ktorá slúži ako biotop ohrozených druhov (flóry a fauny) uvedených na európskom červenom zozname a / alebo červenom zozname IUCN. Najmenej 70% všetkých výrobkov z dreva použitých v novej konštrukcii na konštrukcie, obklady a povrchové úpravy bude recyklovaných / opätovne použitých, alebo pochádzajú z trvalo udržateľne obhospodávaných lesov, ako sú certifikované certifikačnými auditmi tretích strán vykonávanými akreditovanými certifikačnými orgánmi, napr. Normy FSC / PEFC alebo ekvivalentné normy.

Časť 2 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Otázky	Nie	Vecné odôvodnenie
Zmiernenie zmeny klímy: Očakáva sa, že opatrenie povedie k značným emisiám skleníkových plynov?	X	Investícia je oprávnená na intervenčné pole 025ter v prípade ak dosiahne úspory primárnej energie o 20% nižšie ako NZEB v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 40%. Pokiaľ budova

		uvedené úspory nedosiahne bude označená koeficientom zmeny klímy 0%. Princíp „výrazne nenarušiť“ je v rovnakom znení platný aj pre obnovu budov, ktorá spadajú pod 0% klimatický koeficient. Neočakáva sa, že investícia povedie k významným emisiám skleníkových plynov, pretože má potenciál na zníženie spotreby energie, zvýšenie energetickej účinnosti, čo vedie k podstatnému zlepšeniu energetickej hospodárnosti dotknutých budov a k výraznému zníženiu emisií skleníkových plynov. Investícia bude okrem iného zahŕňať investície do energetickej efektívnych opatrení ako sú vykurovacie systémy na plynových kondenzačných kotlov, pričom inštalácia plynových zariadení bude musieť viesť k dosiahnutiu úrovne výstavy novej budovy v minimálne v štandarde NZEB. - Tieto kotly zodpovedajú triede A, ktorá je pod najvyššími dvoma triedami energetickej účinnosti. Investícia bude požadovať účinnejšie alternatívy (predovšetkým tepelné čerpadlá tried A++ a A+), ale vzhľadom na architektúru budov nie je možné inštalovať všade spoločné tepelné čerpadlá a ako najefektívnejšie z hľadiska nákladov, energie a emisií sú v takýchto objektoch plynové kondenzačné kotly triedy A. Jedná sa teda o realizáciu technologicky uskutočniteľnej alternatívy. Popri inštalácii týchto kotlov bude toto opatrenie zahŕňať aj možnú inštaláciu solárnych fotovoltaických a fototerických panelov. Inštalácia solárnych termálnych a fotovoltaických zariadení je oprávnená na intervenčné pole 029 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Inštalácia geotermálnych zariadení je oprávnená na intervenčné pole 032 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%.
<i>Adaptácia na zmenu klímy:</i> Očakáva sa, že opatrenie povedie k zvýšenému nepriaznivému vplyvu súčasnej klímy a očakávanej budúcej klímy na samotné opatrenie alebo na ľudí, prírodu či majetok?	X	Fyzické klimatické riziká, ktoré by mohli byť pre toto opatrenie významné, boli vyhodnotené v rámci Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy (schválená v roku 2018). Investícia vyžaduje, aby hospodárske subjekty, ktoré budú opatrenie vykonávať, zabezpečili optimalizáciu technických systémov v renovovaných budovách tak, aby obyvateľom poskytovali tepelný komfort aj pri extrémnych teplotách.
<i>Prechod na obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie:</i> Očakáva sa, že opatrenie: i) povedie k výraznému zvýšeniu vzniku, spaľovania alebo zneškodňovania odpadu, s výnimkou spaľovania nerecyklovateľného nebezpečného odpadu, alebo ii) povedie k významnej neefektívnosti priameho alebo nepriameho využívania akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktorá nie je minimalizovaná primeranými opatreniami, alebo iii) spôsobí významné a dlhodobé poškodenie životného prostredia v súvislosti s obehovým hospodárstvom?	X	Vďaka schváleniu navrhovanej zmeny stavebného zákona, ktorým sa bude vykonávať lepšia prevencia vzniku stavebného odpadu, ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov. Opatrenie vyžaduje, aby hospodárske subjekty vykonávajúce výstavbu budov zabezpečili najmenej 70% (hmotnosť) zdravotne nezávadného stavebného a demolačného odpadu (s výnimkou prirodzene sa vyskytujúceho materiálu uvedeného v kategórii 17 05 04 v Európskom zozname odpadov rozhodnutím 2000/532 / ES) vyprodukované na stavenisku budú pripravené na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu v súlade s hierarchiou odpadu a so stavebným a demolačným odpadom EÚ. Technické špecifikácie zariadení na výrobu obnoviteľnej energie, ktoré je možné inštalovať, sú súčasťou špecifikácií programu Zelená úsporám, ktorý sa na Slovensku realizuje už viacero rokov a spĺňa prísne kritériá energetickej a environmentálnej efektívnosti, aj čo sa týka ich životnosti, opraviteľnosti a recyklovateľnosti.

		Subjekty obmedzia vznik odpadu v procesoch súvisiacich s výstavbou a demoláciou v súlade s Protokolom EÚ o nakladaní s odpadom zo stavieb a demolácií. Návrhy budov a stavebné techniky podporia cirkulárnosť, najmä s odkazom na ISO 20887 alebo iné EÚ a národné normy.
<i>Prevenčia a kontrola znečisťovania:</i> Očakáva sa, že opatrenie povedie k výraznému nárastu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy?	X	Nepredpokladá sa, že výstavba nových materských škôl povedie k významnému zvýšeniu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy, pretože: - Zhotovitelia vykonávajúci výstavbu novej budovy sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri výstavbe budov, neobsahovali nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu (EK) č. 1907/2006). - Budú prijaté opatrenia na zníženie hluku, prachu a emisií znečisťujúcich látok počas rekonštrukčných prác. - Pokiaľ sa nová stavba bude nachádzať na potenciálne kontaminovanom mieste (brownfield), bude dané miesto predmetom skúmania potenciálnych kontaminantov (napríklad pomocou normy ISO 18400).

Pri investíciách do výstavby budov sa zabezpečí, aby prípravná časť (napr. špecifikácie tendrov) ako aj implementácia zakomponovali opatrenia, vyplývajúce z požiadavky zabezpečenia súladu so zásadou „výrazne nenarušiť“. Týka sa to napríklad požiadaviek, ktoré musia byť splnené pri výmene vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov na plynové kondenzačné kotly, ako aj opatrení spojených s cieľom obehového hospodárstva pri prevenciu vzniku a recykláciu stavebného odpadu.

Obnova budov

Časť 1 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“	Áno	Nie	Ak ste zvolili možnosť „nie“, uveďte odôvodnenie
Zmiernenie zmeny klímy	X		
Adaptácia na zmenu klímy	X		
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Plánované rekonštrukcie budov, vrátane výmeny kúrenia a chladenia budov má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Nie sú identifikované žiadne riziká zhoršenia životného prostredia súvisiace so zachovaním kvality vody a vodných tokov. Rekonštrukcia môže mať pozitívny vplyv na lepšie hospodárenie s vodou a zníženie jej spotreby.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie	X		
Prevenčia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy	X		

Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov	X	Tam kde je to podľa platnej legislatívy potrebné bude stavba predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), alebo skríningu v súlade so smernicou EIA. Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Referencia, že stavebné práce sa nebudú uskutočňovať v oblastiach citlivých na biodiverzitu alebo v ich blízkosti (vrátane siete chránených oblastí Natura 2000, lokalít svetového dedičstva UNESCO a kľúčových oblastí biodiverzity, ako aj ďalších chránených oblastí). Ak áno, bude sa vyžadovať súlad s článkom 6 ods. 3 a článkom 12 smernice o biotopoch a článkom 5 smernice o vtákoch.

Časť 2 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Otázky	Nie	Vecné odôvodnenie
Zmiernenie zmeny klímy: Očakáva sa, že opatrenie povedie k značným emisiám skleníkových plynov?	X	Investícia je oprávnená pre intervenčné pole 026bis v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Princíp „výrazne nenarušiť“ je v rovnakom znení platný aj pre obnovu budov, ktorá spadá pod intervenčné pole s 0% klimatickým koeficientom. Obnova budov sa bude zhodovať s požiadavkami Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). Neočakáva sa, že investícia povedie k významným emisiám skleníkových plynov, pretože je zameraná a má potenciál na zníženie spotreby energie a zvýšenie energetickej účinnosti. Vo výsledku to vedie k podstatnému zlepšeniu energetickej hospodárnosti dotknutých budov a k výraznému zníženiu emisií skleníkových plynov. Rekonštruované budovy nebudú podporovať tvorbu emisií skleníkových plynov, pretože: - Budovy sa nebudú využívať k ťažbe, skladovaniu, preprave alebo výrobe fosílnych palív. - Program obnovy má potenciál na zníženie spotreby energie, zvýšenie energetickej účinnosti, čo vedie k podstatnému zlepšeniu energetickej hospodárnosti dotknutých budov a má vplyv na výrazné zníženie emisií skleníkových plynov Ako taká prispieje k národnému cieľu zvýšenia energetickej účinnosti stanovenému v súlade so Smernicou o energetickej efektívnosti (2012/27 / EÚ) a stanovenými národnými príspevkami k plneniu Parížskej dohody o klíme. Renovácie budú podporovať (tam kde je to vhodné a ekonomicky výhodné) inštaláciu solárnych FV panelov ako súčasť renovácií budov a zavádzanie nízko uhlíkových alternatív ako sú tepelné čerpadlá.
Adaptácia na zmenu klímy: Očakáva sa, že opatrenie povedie k zvýšenému nepriaznivému vplyvu súčasnej klímy a očakávanej budúcej klímy na samotné opatrenie alebo na ľudí, prírodu či majetok?	X	Klimatické riziká vyplývajúce zo zmeny klímy budú riešené v súlade so Stratégiou adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy (schválená v roku 2018) a na ňu nadväzujúcim Národným akčným plánom pre adaptáciu. Rekonštrukcie budú optimalizované na poskytovanie termálneho komfortu svojim užívateľom, pri ich plánovaní sa budú brať do úvahy riziká (extrémne teploty, odolnosť stavby). Renovácie budú

		podporovať (tam kde je to vhodné a ekonomicky výhodné) inštalovanie prvkov zelenej infraštruktúry pre chladenie a manažment vody. Nepredpokladajú sa významné negatívne priame a primárne nepriame účinky opatrenia počas jeho životného cyklu na tento environmentálny cieľ.
Prechod na obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie: Očakáva sa, že opatrenie: i) povedie k výraznému zvýšeniu vzniku, spaľovania alebo zneškodňovania odpadu, s výnimkou spaľovania nerecyklovateľného nebezpečného odpadu, alebo ii) povedie k významnej neefektívnosti priameho alebo nepriameho využívania akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktorá nie je minimalizovaná primeranými opatreniami, alebo iii) spôsobí významné a dlhodobé poškodenie životného prostredia v súvislosti s obehovým hospodárstvom?	X	Opatrenia na renováciu budov budú plniť ciele obehového hospodárstva v súlade s princípom „výrazne nenarušiť“. Reforma stavebného zákona (komponent 2) vytvorí rámec pre prevenciu vzniku stavebného odpadu, ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov. Renovácia budov bude v súlade s cieľom zabezpečenia toho, že minimálne 70% odpadu na ktorý sa nevzťahujú výnimky (kategória 17 05 04 v Európskom zozname odpadov podľa Rozhodnutia 2000/532/ES) bude pripravených na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu vrátane operácií zasypávania pomocou odpadu, ako náhrady za iné materiály, v súlade s hierarchiou odpadu a Protokolom EÚ o nakladaní s odpadmi zo stavieb a demolácií. Návrhy budov a použité stavebné techniky podporia obehové hospodárstvo v kontexte ISO 20887 alebo iných štandardov na posudzovanie demontovateľnosti alebo prispôsobivosti budov ktoré preukážu, že sú navrhnuté tak, aby boli efektívnejšie z hľadiska zdrojov, prispôsobiteľné, flexibilné a demontovateľné, aby umožnili opätovné použitie a recykláciu. Technické špecifikácie zariadení na výrobu energie z OZ ktoré budú inštalované tam, kde je to technicky možné a ekonomicky výhodné budú spĺňať kritériá energetickej a environmentálnej efektívnosti. Tak čo sa týka ich životnosti, opraviteľnosti a recyklovateľnosti.
Prevenca a kontrola znečisťovania: Očakáva sa, že opatrenie povedie k výraznému nárastu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy?	X	Pri rekonštrukcia budov sa nepredpokladá zvýšená produkcia emisií do ovzdušia, vody alebo pôdy. - Výmena starých neefektívnych vykurovacích systémov povedie k zníženiu emisií do ovzdušia a bude mať vplyv na zlepšení verejného zdravia (hlavne v oblastiach, kde dochádza k prekročovaniu normy EÚ pre kvalitu ovzdušia stanovené v smernici 2008/50/EÚ). - Prevádzkovatelia vykonávajúci renováciu sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov, neobsahovali nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu (EK) č. 1907/2006). - Prevádzkovatelia vykonávajúci renovácie sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov, ktoré môžu prísť do styku s obyvateľmi, emitovali menej ako 0,06 mg formaldehydu na m3 materiálu alebo zložky a menej ako 0,001 mg kategórie 1A. a 1B karcinogénnych prchavých organických zlúčenín na m3 materiálu alebo zložky a v súlade s testovaním podľa CEN/TS 16516 a ISO 16000-3 alebo inými porovnateľnými štandardizovanými skúšobnými podmienkami a metódami stanovenia limitov. - Budú prijaté opatrenia na zníženie hluku, prachu a emisií znečisťujúcich látok počas rekonštrukčných prác.

Pri investíciách do obnovy budov sa zabezpečí, aby prípravná časť (napr. špecifikácie tendrov) ako aj implementácia zakomponovali opatrenia, vyplývajúce z požiadavky zabezpečenia súladu so zásadou „výrazne nenarušiť“. Týka sa to napríklad požiadaviek, ktoré musia byť splnené pri výmene vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných

plynových kotlov na plynové kondenzačné kotly, ako aj opatrení spojených s cieľom obehového hospodárstva pri prevenciu vzniku a recykláciu stavebného odpadu.

8.2 Reforma 2: Definícia konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb detí a žiakov a vypracovanie modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, vrátane systému ich financovania

Opatrenie upraví definíciu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiakov a podporí vytvorenie vertikálneho modelu nárokovateľných podporných opatrení. Uplatňovanie vybraných opatrení bude pilotne testované.

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Udržiateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Prevencia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.

8.3 Reforma 3: Reforma systému poradenstva a prevencie a zabezpečenie systematického zberu dát v oblasti podpory duševného zdravia detí, žiakov a študentov

Opatrenie predstavuje komplexnú reformu systému poradenstva a prevencie, ktorou bude zabezpečená dostupnosť, prístupnosť a kvalita odbornej starostlivosti pre dieťa/žiaka/študenta a jeho rodinu v súlade s najnovšími vedeckými a odbornými poznatkami implementovanými v praxi. Na reformu systému bude naviazaná aj reforma jeho financovania.

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Udržiateľné využívanie a ochrana		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.

vodných a morských zdrojov			vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Prevenčia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.

8.4 Reforma 4: Implementácia nástrojov na prevenciu predčasného ukončovania školskej dochádzky a regulácia F-odborov

Reforma pozostáva zo zmien príslušných legislatívnych ustanovení zameraných na rozšírenie možnosti dosiahnutia vyššieho stupňa vzdelania pre mladých ľudí bez ukončeného základného vzdelania, optimalizáciu F-odborov v nadväznosti na potreby trhu práce a ponuku F-odborov vo vzťahu k výchovno-vzdelávacím potrebám cieľovej skupiny žiakov. Reforma zahŕňa vytvorenie systému včasného varovania predčasným ukončením školskej dochádzky a podporu mentoringu a tútoringu pre žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky.

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Prevenčia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.

8.5 Reforma 5: Podpora desegregácie škôl

Súčasťou reformy je zavedenie definície segregácie do legislatívy, monitoring segregácie, metodická podpora v oblasti desegregácie, pilotné projekty desegregácie a finančná podpora zriaďovateľom škôl na dopravu žiakov z MRK do škôl.

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>

<i>vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>			
Zmiernenie zmeny klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Prevenca a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.

8.6 Reforma 6: Kompenzačné opatrenia na zmiernenie dopadov pandémie vo vzdelávaní pre žiakov základných a stredných škôl

Opatrenie zhiňa program doučovania zameraný na žiakov ohrozených neúspechom v dôsledku obmedzených možností zapojiť sa do vzdelávania počas pandémie, realizáciu kvalitatívneho a kvantitatívneho výskumu a podpora účasti sociálne znevýhodnených žiakov na aktivitách školských klubov detí.

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uveďte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Prevenca a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame vplyvy počas celého životného cyklu.

8.7 Investícia 1: Debarierizácia školských budov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému

Zdroje RRF budú použité na debarierizáciu väčších stredných škôl (na základe dostupných údajov je hranica stanovená na školy s 275 a viac žiakmi), kým EŠIF budú využité na debarierizáciu materských, základných a menších stredných škôl. Súčasťou opatrenia je definícia štandardov a tvorba manuálu debarierizácie ako aj komplexná analýza aktuálneho stavu a prioritizácia potrieb jednotlivých škôl.

Časť 1 kontrolného zoznamu – dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uveďte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Investícia prispeje k zvýšeniu energetickej efektívnosti a zníženiu vypúšťaných emisií skleníkových plynov.
Adaptácia na zmenu klímy		X	V opatrení sa od hospodárskych subjektov vyžaduje, aby zabezpečili, že zrekonštruované existujúce zariadenia budú spĺňať potrebné štandardy budú spĺňať nízkoenergetický štandard. Rekonštruované zariadenia škôl budú energeticky efektívne a bezbariérové. Činnosť teda nebude mať výrazný negatívny vplyv na súčasnú ani budúcu klimatickú situáciu a jej dopady na ľudí, prírodu či majetok.
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Nie sú identifikované žiadne riziká zhoršenia životného prostredia v súvislosti s ochranou kvality vody a nedostatkom vody v súlade s rámcovou smernicou o vode.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Vďaka schváleniu navrhovanej zmeny stavebného zákona, ktorým sa bude vykonávať lepšia prevencia vzniku stavebného odpadu ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov, opatrenie nebude viesť k významnej neefektívnosti pri využívaní zdrojov ani k zvýšeniu tvorby odpadu. Pri investíciách do budov a debarierizácie sa bude vyžadovať plnenie podmienok zeleného verejného obstarávania. - https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo/zelene-verejne-obstaravanie/ - https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/environmentalne-manazerstvo/zelene-verejne-obstaravanie-gpp/legislativa-sr.html Slovensko má za cieľ podľa Envirostratégie 2030 dosiahnuť do roku 70% zeleného verejného obstarávania z objemu a hodnoty verejných obstarávaní. Budovy sú pre tento cieľ dôležitou oblasťou.
Prevenencia a kontrola znečisťovania		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný

ovzdušia, vody alebo pôdy			vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Neočakávajú sa žiadne významné vplyvy na základe opatrení prijatých na zníženie hluku, prachu a emisií znečisťujúcich látok počas rekonštrukcie školských zariadení ani ich prevádzky.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Program debarierizácie budov sa netýka budov nachádzajúcich sa v oblastiach citlivých na biodiverzitu alebo v ich blízkosti.

9 Míľniky, ciele a časový rozvrh

9.1 Reforma 1

- Prijatie legislatívnych zmien v NR SR do Q4 2022 zameraných na:
 - nastavenie normatívneho financovania predprimárneho vzdelávania,
 - zavedenie právneho nároku na miesto v materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania pre deti od 3 rokov veku (s účinnosťou najneskôr od 1.1.2025),
 - zvýšenie kvalifikácie pedagogických zamestnancov, ktorí zabezpečujú predprimárne vzdelávanie.
- Miera zaškolenosti detí vo veku 5 rokov: 95% do Q3 2022
- Dobudovanie kapacít materských škôl, potrebných pre zabezpečenie právneho nároku na miesto v materskej škole pre všetky deti od 3 rokov veku: 12 352 novovytvorených miest do Q4 2025

9.2 Reforma 2

- Prijatie legislatívnych zmien v NR SR do Q4 2022 zameraných na:
 - redefiníciu konceptu špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb,
 - účelové viazanie finančných zdrojov, pridelených školám na poskytovanie konkrétnych podporných opatrení vo vzdelávaní na základe stanovenia ich finančnej náročnosti,
 - a príprava sprievodných metodických materiálov pre pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a vedenie škôl.
- Poskytovanie programov profesijného rozvoja, ďalšieho vzdelávania a iných informačných aktivít pre pedagogických a odborných zamestnancov o vertikálnom modeli nárokovateľných podporných opatrení: 10 000 účastníkov do Q4 2025

9.3 Reforma 3

- Vstup do účinnosti legislatívnych zmien do Q1 2023 zameraných na:
 - zmenu využívania služieb poradenských centier bez ohľadu na diagnózu
 - posilnenie spolupráce s podpornými tímami v školách
 - elektronickú evidenciu žiakov, výkonov, dokumentácie naprieč všetkými stupňami poradenských úrovní
 - zmenu systému financovania na základe vykonaných odborných činností.

9.4 Reforma 4

- Prijatie legislatívnych zmien v NR SR do Q1 2023 zameraných na:
 - rozšírenie možnosti získať nižšie stredné vzdelanie v rámci odborov nižšieho stredného odborného vzdelávania (NSOV) v dvoj- a trojročnom kombinovanom programe (v závislosti od ročníka, v ktorom žiak skončil základnú školu) prostredníctvom komisionálnej skúšky
 - optimalizáciu odborov NSOV v nadväznosti na potreby trhu práce a ponuku odborov NSOV vo vzťahu k výchovno-vzdelávacím potrebám cieľovej skupiny žiakov
- Podiel odborov NSOV, ktoré boli optimalizované v nadväznosti na potreby trhu práce: 30% do Q2 2025

9.5 Reforma 5

- Prijatie legislatívnych zmien v NR SR, ktoré zavedú definíciu segregácie do zákona a vytvorenie metodických materiálov na implementáciu desegregácie: Q3 2023
- Zverejnenie komplexnej monitorovacej správy o segregácii na všetkých stupňoch vzdelávania na základe novej metodiky: Q3 2025

9.6 Reforma 6

- Počet žiakov, ktorí sa zúčastnia na doučovacích programoch: 12 000 do Q4 2022

9.7 Investícia 1

- Definícia štandardov debarierizácie, vytvorenie manuálu debarierizácie a zmapovanie potrieb škôl na všetkých stupňoch vzdelávania: Q1 2022
- Debarierizácia väčších stredných škôl: 252 do Q2 2025

10 Financovanie a náklady

Štruktúra financovania reforiem a investícií v komponente 6 je v súlade so zásadou doplnkovosti („additionality principle“) a účelom RRF ako nástroja na financovanie neopakujúcich sa výdavkov a predovšetkým kapitálových investícií. 80,1% požadovaných zdrojov z RRF pre komponent 6 je určených na kapitálové investície zamerané na zlepšenie dostupnosti vzdelávania, konkrétne budovanie kapacít materských škôl a debarierizáciu väčších stredných škôl. Zvyšných 19,9% požadovaných zdrojov je určených na dočasné výdavky na vypracovanie a implementáciu modelu nárokovateľných podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní, na pilotné overenie vybraných pomocných profesií v školách ako aj ranej starostlivosti v MRK, a na kompenzačné opatrenia vo vzdelávaní v súvislosti s pandemiou (časť reformy č. 1, reforma č. 2 a reformy č. 6).

Dodatočné výdavky vyvolané reformami a investíciami v komponente 6 predstavujú najmä operatívne výdavky spojené s navýšenými kapacitami predprimárneho vzdelávania, podporou inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch či reformou poradenstva a prevencie. Zo štátneho rozpočtu budú hradené najmä personálne výdavky na pedagógov v predprimárnom vzdelávaní v súvislosti so zvýšením kapacít materských škôl. Cieľom aktivít financovaných z EŠIF je motivovať zamestnancov a zvyšovať atraktivitu povolání rôznymi nástrojmi ako zabezpečenie asistentov pre učiteľov, školských psychologov, špeciálnych pedagógov, ako aj poskytovanie programov ďalšieho vzdelávania, lepšie priestorové, materiálno-technologické prostriedky, atď., čím sa naplňa princíp komplementarity medzi RRF a EŠIF. Výdavky zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu priamo nadväzujú na investície financované z RRF, keďže nové materské školy si vyžadujú zabezpečenie inkluzívneho prostredia a zlepšená dostupnosť vzdelávania pre znevýhodnené deti musí byť sprevádzaná efektívnymi opatreniami na ich podporu vo vzdelávacom procese.

Detailné informácie o financovaní reforiem a investícií sú poskytnuté v priložených Excel tabuľkách.